

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra hudební výchovy

Anděla Maršálková
profil jihočeské sbormistryně

diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: doc. Jiří Fuchs

Autor: Pavla Weberová

Termín odevzdání: 30. dubna 2007

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím dostupných materiálů.

Pavla Weberová

V Českých Budějovicích, 30. dubna 2007

Děkuji panu doc. Jiřímu Fuchsovi za pomoc při vypracování diplomové práce. Současně děkuji paní Anděle Maršákové, že mi poskytla sborový materiál, cenné zkušenosti a rady. Můj dík patří i celému Milevskému dětskému sboru.

Anotace

Úkolem mé diplomové práce je zmapování vzniku dětského sborového zpěvu v Čechách a jeho historie z dostupných literárních pramenů. Je zaměřena především na životní dílo sbormistryně paní Anděly Maršákové, čímž je bezesporu Milevský dětský sbor. V této souvislosti zmíním problematiku práce sboru, zejména jeho organizaci a techniku nacvičování repertoáru. V neposlední řadě bych chtěla vyhodnotit dosažené úspěchy sbormistryně, potažmo celého souboru.

Annotation

The aim of my degree work is to map out the birth of children choir singing in Bohemia and its history based on available literary sources. The dissertation is primarily centred on the life work of the conductor Anděla Maršálková, which is indisputably Milevsko Children's Choir. In this context I will mention the choir work, especially its organization and techniques of rehearsing the repertoire. Last but not least I would like to evaluate the achievements of both the conductor and the choir.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské - diplomové - disertační práce, a to v nezkrácené podobě - v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných ... fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

26.4.2007

Pavla Weberová

Obsah

1. ÚVOD	10
2. HISTORIE VÝVOJE ČESKÉHO SBOROVÉHO ZPĚVU	11
2.1 Počátky zpěváckých spolků.....	12
2.2 Založení pražského Hlaholu.....	13
2.3 Vznik Pěveckého sdružení moravských učitelů.....	14
2.3.1 Vachova reforma českého sborového projevu.....	15
2.4 Učitelská sdružení a zpěvácké spolky do roku 1918.....	16
2.4.1 Organizace pěveckých spolků v letech 1900 - 1918.....	17
2.5 Období 1918 - 1938.....	17
2.5.1 Vývojové tendence sborového zpěvu 1918 - 1938.....	17
2.5.2 Společenský sborový zpěv 1918 - 1938.....	18
2.5.3 Vznik dětských sborů v Čechách.....	18
2.5.3.1 František Lýsek.....	18
2.5.3.2 Lýskovi následovníci.....	20
3. VÝZNAMNÁ OSOBNOST V NOVODOBÉ HISTORII DĚTSKÉHO SBOROVÉHO ZPĚVU A JEJÍ DÍLO	25
3.1 Anděla Maršálková - profil osobnosti.....	25
3.2 Milevský ženský a smíšený sbor.....	27
3.3 Milevský dětský sbor.....	31
3.3.1 Vznik a vývoj Milevského dětského sboru.....	31
3.3.2 Repertoár sboru a jeho vývoj od počátku činnosti do současnosti.....	34
3.3.3 Organizace Milevského dětského sboru.....	40
3.3.4 Technika nacvičování repertoáru.....	43
3.3.4.1 Zkoušky sboru.....	46
3.3.4.2 Soustředění.....	47
3.3.5 Pracovní úspěchy a koncerty.....	51
3.3.5.1 Zahraniční zájezdy a soutěže.....	51
3.3.5.2 Natáčení záznamů.....	52
3.3.5.3 Výměnné koncerty.....	54
3.3.6 Práce spolupracovníků.....	57
3.3.7 Klavíristi.....	59
4. ZÁVĚR	61
5. POUŽITÁ LITERATURA	62
6. PŘÍLOHY.....	63

1. Úvod

Jedním z cílů procesu výchovy mládeže je vytvořit jedince se smyslem pro estetické vnímání okolního světa. Vzhledem k rozdílným individuálním schopnostem každého z nás probíhá snaha o seberealizaci ve společnosti jinak. Někdo se zaměřuje na sportovní aktivity, druhý se zabývá výtvarným uměním, další hudbou. Vesměs záleží na tom, jaké schopnosti jsme si do života přinesli, jaké vlohy jsme zdělili po svých předcích. Naše zájmy nám poskytují možnost odreagování od běžných školních povinností u dětí, v dospělosti pak poskytují úlevu od starostí spojených s touto etapou lidského života.

Jelikož mým způsobem oproštění se od školních starostí byla od útlého věku hudba a s ní spojený zpěv, zvolila jsem si téma své práce právě z této oblasti. Milevský dětský sbor v čele se svou sbormistryní paní Andělou Maršálkovou je v milevském regionu důležitým reprezentantem v kulturní oblasti u nás i na zahraničních pódiiích. V jeho řadách jsem strávila patnáct let, nejprve jako členka koncertního sboru, v pozdějších letech jako pomocná síla paní Maršákové.

K výběru tématu mě vedl také ten fakt, že tvůrčí a téměř celoživotní práce paní Maršákové není v podstatě nikde písemně zachycena. Její velká snaha, píle a v neposlední řadě i jejich výsledek, kterým je regionálně významné těleso – Milevský dětský sbor – si toho bezesporu zaslouží.

2. Historie vývoje českého sborového zpěvu

Sborový zpěv zaujímá zásadní pozici v české národní kultuře. Činnost sborů se v této době vyznačuje vysokou uměleckou úrovní a zároveň má silný dlouhodobý dosah nejen v hudební společnosti. V některých vývojových úsecích je zpěv dominantním projevem myšlenek a píseň jako taková se stává symbolem společenských snah, protože instrumentální hudba není schopná téže sdělnosti jako zpívaný projev, který navíc může provozovat libovolný počet interpretů. Pojem sborový zpěv však ještě není přesně vymezen. Evžen Valový definuje sborový zpěv takto: *"Sborový zpěv je společný, většinou vícehlasý zpěv kolektivu, který se utvořil za účelem pěvecky se vyjádřit, je organizován a řízen ve svém projevu jednak daným a provozovaným hudebním materiálem (skladbou) a většinou i sbormistrem."*¹

Ve své dnešní podobě se u nás sborový zpěv formuje přibližně od počátku 19. století. Hlavním impulsem pro jeho vznik byl mužský čtvero zpěv, v jehož repertoáru se nejvíce objevovaly romantické písně. Mužský čtvero zpěv byl ve většině evropských zemí přímým předchůdcem dnešního pěveckého sborového umění. U jeho vzniku stála německá Singakademie. Čtvero zpěv využíval ve svém projevu ne příliš složitých hudebních prostředků nejen co se týče melodie, ale především harmonie. Takto vedenému způsobu kompozice říkáme liedertafelstyl. V našem prostředí vzniká čtvero zpěv nejprve v kvartetní podobě (1799). Jako první dal podnět pro vznik čtvero zpěvu v Čechách právník a hudebník Alois Jelen (*"Zastaveníčko"*). Repertoár byl čerpán především z Německa. Většina písní pocházela od bavorského skladatele Eisenhofera. Repertoár, půjčený z německé liedertafel, se nejprve ani nepřekládal. Jednalo se o prostou melodii, podloženou velice jednoduchými harmonickými sledy. Postupně se náročnost skladeb zvyšovala, což můžeme vysledovat ve Wěnci, jehož první ročník byl věnován pouze sólovým skladbám s doprovodem klavíru, jen jediná píseň "Píseň společní" byla v duchu vícehlasu. Autorem je František Škroup, který složil hudbu na slova F. L. Čelakovského. *Melodie je jednoduchá, nerozměrná (6 taktů předehra, 25 taktů vlastní píseň, 13 taktů dohra). Rozsah*

¹ Valový, Evžen, Historie sborového zpěvu v Čechách a na Moravě, Univerzita Jana E. Purkyně, Brno, 1972

*předpokládá zdatné pěvce (g-a1)*¹

Výrazem uměleckých snah českého hudebního světa byl vznik Českého pěveckého kvarteta, jež bylo ustaveno v roce 1899. Jednalo se o spojení žáků Wallersteinovy školy. V podtextu tohoto sdružení se objevují snahy o interpretační mistrovství.

V 60. letech 19. století se započal hromadný rozmach pěveckých spolků, z velké části smíšených, které zpívají převážně repertoár podpořený doprovodem orchestru. Nejvýznamnější je především pražský Hlahol, jehož počátky se píší právě do tohoto období. Zvláště známé je jeho heslo: "Zpěvem k srdci, zpěvem k vlasti!"

Roku 1903 zakládá v Kroměříži Ferdinand Vach pozdější Pěvecké sdružení moravských učitelů (dále PSMU). První světová válka však znamenala dočasné přerušení funkce téměř celého sborového projevu. Výjimku tvoří aktivita ženských sborů. Vznik PSMU dal podnět k formování dalších pěveckých spolků. Vznikají například dělnické spolky. V průběhu druhé světové války prodělával český kulturní život značné omezení. To se však netýkalo mládežnických pěveckých souborů, jež právě v tomto pro Čechy ne příliš příjemném období zaznamenávají značný rozmach.

2.1 Počátky zpěváckých spolků¹

Zpěvácké spolky u nás vznikaly pozvolným přechodem od čtvero zpěvu k postupně organizované práci většinou již existujících společenských sdružení, které se zaměřovaly převážně na mistrovský zpěv. Největší množství spolků působilo při měšťanských besedách, čtenářských a dalších organizacích. Nejstarší takovou společností byla Cecilská jednota, která vznikla roku 1803 v Ústí nad Orlicí. Jednalo se o spojení jak profesionálních zpěváků, tak i amatérů, jež se orientovali směrem k chrámové hudbě. Cecilská jednota uvedla poprvé 22. listopadu 1842 český sbor Čestí jonáci od J. N. Škroupa a 26. března 1843 Vojenskou, jejímž autorem je František Škroup. Jinak většinu děl prováděla německy. Tento spolek dlouho působil pod vedením Antonína Apta.

¹ Valový, Evžen, Historie sborového zpěvu v Čechách a na Moravě, Univerzita Jana E. Purkyně, Brno, 1972

Po vzoru Cecilské jednoty se ustavila Žofínská akademie, vzniknuvší roku 1840. Jejím ředitelem byl od roku 1844 Alois Jelen.

S opravdovými ryze pěveckými spolky se můžeme setkávat až od roku 1848, kdy byly úředně povoleny sdružení jako Svatopluk ze Žďáru nad Sázavou, Lípa z Plzně a pražský Akademischer Männergesangverein. V roce 1849 vzniká brněnská Beseda, povolená jako mužský zpěvácký spolek teprve 1860. Teprve po vydání císařského diplomu 1860 se u nás rozmáhá rychlý vznik zpěváckých spolků. Ještě v tom samém roce vzniká sedmnáct nových spolků.

2.2 Založení pražského Hlaholu¹

Pražští obrozenečtí aktivisté si pohrávali s myšlenkou o založení spolku, který by produkoval výhradně českou nebo slovanskou hudbu. Teprve roku 1860 se tento nápad podařilo prosadit J. L. Lukesovi. Pro akci se mu podařilo nadchnout mimo jiné Fr. Hellera, Fr. Pivodu, L. Procházku, J. Srba, J. L. Zvonaře a knížete Rudolfa z Thurnů a Taxisů, jenž se stal starostou přípravného výboru. Ještě neschválený spolek účinkoval například na pohřbu Václava Hanky. Stanovy Hlaholu byly schváleny 2.10.1861 a spolek tak mohl zahájit oficiální činnost. V té době bylo členy okolo dvou set mladých zpěváků. Ovšem ne každý se členem mohl stát. Pro přijetí do spolku bylo nutné z listu přezpívat Krejčího mši.

Vznik Hlaholu podnítil růst nových spolků. Ještě téhož roku, tj. 1861, bylo úředně schváleno 31 pěveckých souborů. Důležité pro rozvoj spolků bylo dílo skladatele Pavla Křížkovského. Pavel Křížkovský (1820-1885) byl jedním ze zakladatelů Männergesangvereinu a také brněnské Besedy, kde byl v letech 1861-1863 sbormistrem. Mezi jeho nejzávažnější díla patří "Odpadlé srdce", "Rozchodná", "Utonulá" atd.

Dalším hudebním skladatelem, který započal svou sborovou skladatelskou dráhu ve stejné době jako Pavel Křížkovský, byl Bedřich Smetana. Jeho první sborová skladba je jednohlasá "Píseň svobody". Na ni navázal kantátou "Česká píseň" (nejprve pouze s klavírním doprovodem, později s doprovodem orchestru), již složil na slova Jana z Hvězdy. Dalším Smetanovým záměrem bylo odklonit se

¹ Valový, Evžen, Historie sborového zpěvu v Čechách a na Moravě, Univerzita Jana E. Purkyně, Brno, 1972

od tradiční vokálně instrumentální tvorby. Neuvědomoval si však, že tehdejší spolky nemají takové schopnosti, aby zazpívaly skladby bez doprovodu, navíc tak náročné, jako jsou jeho mužské a capella sbory. Patří mezi ně "Tři jezdci" (1862), "Odrodilec" (1862), "Rolnická", "Věno", "Píseň na moři" a velmi oblíbený "Slavnostní sbor". Dle dobových kritik skutečně jejich provedení nevyšlo podle očekávání. Ačkoliv se mužská část pražského Hlaholu snažila, zpěv bez doprovodu orchestru, jehož dílčí hlasy zajišťovaly zdvojení a tím pádem i oporu hlasů zpěvních, zkrátka nešel. Smetana byl nucen tyto skladby z repertoáru sboru vypustit.

Roku 1878 ještě Smetana přidal do sbírky své sborové tvorby tři skladby původně určené pro měšťanské zpívání. Do školních učebnic hudební výchovy byla zařazena "Má hvězda", "Přiletěly vlaštovičky" a "Západ slunce". Dnes je známe pod souhrnným názvem "Tři ženské sbory", jak je nazval jejich editor.

I přes neúspěch v a capella zpěvu zůstává pražský Hlahol ve své době na nejvyšší příčce společenského sborového zpěvu.

2.3 Vznik Pěveckého sdružení moravských učitelů¹

Vzhledem ke snaze o profesionalizaci pěveckého umění, což bylo vyprovokováno neúspěšným provedením Smetanových mužských sborů, usilovalo mnoho našich hudebníků o dokonalou teoretickou i praktickou hudební přípravu. Nejvýznamnějším člověkem byl v tomto směru Ferdinand Vach (1860-1939). On sám byl velmi schopným muzikantem. Již od devíti let účinkoval jako vokalista strahovského kláštera, kde vynikal, a proto působil i ve sborech jiných pražských chrámů a mimo jiné také v chlapeckém souboru Žofínské akademie. Absolvoval varhanickou školu, nejprve u Fr. Skuherského, pak u K. Knittla. Už jako sbormistr působil v karlínské Besedě zlatníků a stříbrníků, v pěveckém odboru Besedy dělnické a poté ve spolku Slavoj. V dalších letech zastával funkci ředitele hudební školy zpěváckého spolku Moravan a též ředitele kůru v kroměřížském kostele. Těžištěm jeho reformních snah se stalo kroměřížské Pedagogium, které pod jeho vedením započalo svou činnost v roce 1891. Tento spolek byl schopen

¹ Valový, Evžen, Historie sborového zpěvu v Čechách a na Moravě, Univerzita Jana E. Purkyně, Brno, 1972

odrážet náporům zdatnější konkurence. Roku 1904 začal soubor vystupovat pod názvem Pěvecký spolek moravských učitelů, zkráceně PSMU. V době svých začátků tvořilo kádr padesát šest členů.

2.3.1 Vachova reforma českého sborového projevu

Od 70. let 19. století nastává obrovská krize sborového umění na celém evropském kontinentě. Děje se tak hlavně kvůli menšímu zájmu veřejnosti. Občané přestávají navštěvovat podniky, kde se provozuje sborový zpěv a hudba všeobecně. Proto se čeští hudebníci a reformátoři snaží o vzkříšení češství a v neposlední řadě také českého umění. Bylo třeba pokusit se dosáhnout úrovně instrumentálních těles, což mělo za úkol zvýšit hudebnost našeho národa. Jedním z hlavních iniciátorů těchto snah byl Ferdinand Vach. Jako první žádal o změny, jež se týkaly školního zpěvu na všeobecně vzdělávacích ústavech. Prosazoval vyšší pěveckou nebo hudební přípravu všech žáků a také jejich hlasové schopnosti.

Na tomto základě vytvořil tzv. zásadu výběrovosti, která zahrnovala dvě podzásady, a to:

a) kvalitu hlasu

b) úplnou znalost repertoáru, dokonce i u uchazeče o členství v souboru

Jediný, kdo mohl rozhodovat o přijetí nové posily, byl pouze sám dirigent.

Mimo hlasovou zdatnost a nastudování látky vyžadoval Vach také naprostou kázeň ve sboru, tzn. pravidelná docházka na zkoušky a vystoupení.

Vachova hudební reforma byla postavena na dvou faktorech. Prvním je faktor repertoárový, druhým pak faktor pěvecko-technický. Z něj vyplývá zásada umělecké interpretace českého sborového umění.

Předpokladem pro začlenění se do Vachova sboru byla každodenní individuální příprava všech členů spolku. Zpěváci pak byli prověřováni, jak si poradili s intonační složkou, kam se řadilo např. správně zvládnuté dýchání, členění frází, ale i barva hlasu a výraz, a s nastudováním rytmiky.

¹ Valový, Evžen, Historie sborového zpěvu v Čechách a na Moravě, Univerzita Jana E. Purkyně, Brno, 1972

2.4 Učitelská sdružení a zpěvácké spolky do roku 1918

Po vzoru PSMU započalo svou pěveckou dráhu mnoho dalších spolků. V roce 1911 vzniklo pěvecké sdružení v Jablonci (PS učitelů krkonošských) a v Táboře (PS jihočeských učitelů) a následujícího roku PS učitelů novohrozenkovských a PS severomoravských učitelů v Zábřehu.

Také sám Ferdinand Vach se pokusil rozšířit svou sborovou práci. Jelikož PSMU byl sbor ryze mužský, vyrvořil nový soubor, vystupující pod názvem Moravský smíšený sbor a roku 1915 pak Sbor moravských učitelek.

Na popud pana profesora Spilky byl ještě v roce 1912 založen učitelský soubor v Praze. Jednalo se o ženský sbor, řízený Metodem Doležilem. Byl nazván podobně jako soubor moravský, a sice Pěvecké sdružení pražských učitelek.

Pěvecká sdružení však vznikala i mimo učitelské ústavy¹: například spolek Smetana, Smíšené pěvecké sdružení v Telči, Hradečtí pěvci nebo olomoucký spolek Nešvera. Také dělníci usilovali o své sbory. Příkladem může být Jarost (1905 ve Zvodavé na Sokolovsku), dále pak Rozkvět (1918) a snad nejvýznamnější dělnické sdružení Typografia, jež měla vysoké umělecké ambice.

Naprostá většina pěveckých souborů se snažila o výchovu svého vlastního dorostu, avšak válečné události let 1914 - 1918 ukončily činnost značné části našich spolků, jelikož notná část členů byla povolána do bojů. PSMU obnovilo činnost, po přerušení v roce 1915, roku 1917, činnost PSPU byla ukončena až do roku 1918. Bez jakéhokoliv přerušení fungoval jen pražský Hlahol.

2.4.1 Organizace pěveckých spolků v letech 1900 - 1918

Po roce 1900 bylo usilováno o lepší organizování českého zpěvu. Vedlo k tomu autoritativní zasahování Jednoty zpěváckých spolků českoslovanských do práce souborů. V té době bylo jejím členem okolo 150 spolků. Hluboký nesouhlas docílil toho, že roku 1902 rezignoval předseda a následně pak i celý užší výbor. Místo profesora Kaufmanna zastával říšský poslanec Václav Sehnal.

České spolky reagovaly nejvýznamnější akcí našeho zpěváctva, jíž byl I. český hudební festival proběhnuvší roku 1904 v Praze. Ani moravské spolky nechtěly zůstat pozadu a tak po vzoru českých uspořádaly 1. moravský festival v

Prostějově 1907. Účinkovaly spolky Moravan, Žerotín, Orlice a Vlastimila. Čeští zpěváci pak plánovali 2. festival na rok 1914. Z jeho uspořádání však nakonec sešlo, ale i přesto nepřišli posluchači sborového umění zkrátka. Následující rok byl totiž nahrazen Jarními pěveckými a hudebními slavnostmi, na nichž se představilo PSMU, PSPU a pražský Hlahol.

První světová válka však nemilosrdně zasáhla do našeho hudebního vyžití. Nejvíce postiženy byly dělnické spolky. Velká spousta jejich členů byla mobilizována. Proto proběhlo v roce 1913 v Praze organizované školení zpěváků. Mělo zvýšit reprodukční úroveň dělnických pěveckých spolků

2.5 Období 1918 - 1938

2.5.1 Vývojové tendence sborového zpěvu 1918 - 1938

Jestliže první světová válka znamenala ochabnutí práce řady spolků, které buď svou činnost přerušily dočasně, nebo natrvalo, tak vznik samostatného československého státu působil jako úrodná půda pro vznik nových pěveckých souborů. V těchto letech bylo ustaveno na 350 spolků, většina smíšených, několik ženských a ojediněle dokonce vznikají i soubory dětské.

2.5.2 Společenský sborový zpěv 1918 - 1938

Ve 30. letech vše komplikuje hospodářská krize, jež podmiňuje zánik řady spolků. Pořádají se koncerty, jejichž výtěžek putuje na konto nezaměstnaných, avšak bohužel se postupem času setkávají se zvyšujícím se nezájmem posluchačů. Paralelně s tímto jevem se snižovalo i množství aktivních zpěváků. Spolky se bránily tak, že zřizovaly různé formy přípravy pěveckého dorostu. Vznikaly také hudební školy při pěveckých spolcích. Zde můžeme zaznamenat první známky vzniku dětských sborů. Řadíme sem například Lýskovy Jistebnické zpěváčky nebo Třebíčský dětský sbor.

¹ Valový, Evžen, Historie sborového zpěvu v Čechách a na Moravě, Univerzita Jana E. Purkyně, Brno, 1972

2.5.3 Vznik dětských sborů v Čechách

Dětské sbory začínají u nás vznikat ve 30. letech 20. století. Půdu pro jejich možné ustavení připravil vlastně již Ferdinand Vach se svou reformou sborového zpěvu. Díky němu získali jeho mladší pokračovatelé podklady pro vedení nově vzniklých souborů. Jednou z významných osobností a pedagogů, zabývajících se dětskou pěveckou činností, byl František Lýsek.

2.5.3.1 František Lýsek

František Lýsek se narodil 2. května 1904 v Proskovicích nedaleko slezské Ostravy (+ 15. dubna 1977 v Brně). Jeho otec se živil tím, co chudý hornický kraj nabízel. Byl hutníkem, havířem, dřevorubcem, vyráběl dřeváky a košťata. Matka přispívala do rodinného rozpočtu posluhou u sedláků. Rodina byla bohatá jen na potomky – František byl desátý v řadě sourozenců – a na zpěv. Oba rodiče byli vyhledávanými lidovými zpěváky a vedli k hudbě i děti.

Nadaný František absolvoval učitelský ústav v Ostravě (1919 – 1923). Své první učitelské místo nastoupil ve Staré Bělé na Ostravsku a už tam řídil smíšený dětský sbor a malý orchestr. Současně byl členem učitelského smyčcového kvarteta. Nezapomínal ani na rodné Proskovice, kde byl sbormistrem sokolského mužského sboru a dirigentem trubačské skupiny. Se všemi koncertoval po okolí. V letech 1926 – 1929 učil na měšťanské škole v Ostravě, kde také řídil dětský sbor. Získané umělecké i organizační zkušenosti pak plně uplatnil na novém místě, a to na státní měšťanské škole v Jistebníku u Ostravy (1929-1938). Žákovský sbor Jistebničtí zpěváčci se brzy proslavil na koncertech i prostřednictvím rozhlasových a gramofonových nahrávek. Jeho dlouholetou úspěšnou činnost bohužel ukončila okupace pohraničí německými vojsky. Za protektorátu učil František Lýsek na měšťanské škole v Otrokovicích. I zde založil a řídil dětský pěvecký sbor, který dovedl k vysoké interpretační úrovni (5 gramodesek, 36 koncertů, 13 rozhlasových pořadů). Po celou dobu své intenzivní pedagogické, umělecké a organizační činnosti se ještě sám vzdělával. Nejprve dosáhl aprobace pro měšťanské školy (1928), v Brně složil státní zkoušku ze hry na housle a sborového zpěvu (1932), studoval hudební vědu, psychologii a

pedagogiku na Masarykově univerzitě v Brně (1936 - 1939 a 1945 – 1949). Roku 1949 získal doktorát. Po osvobození přišel Lýsek do Brna. Postupně učil na střední škole v Kotlářské ulici, na konzervatoři a na Janáčkově akademii muzických umění. Byl jmenován docentem a vedoucím katedry hudební výchovy na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity, později Vyšší škole pedagogické (1951) a profesorem na Pedagogickém institutu (1959). Hned v počátcích svého brněnského působení, v prosinci 1945, založil při škole v Kotlářské ulici pěvecký sbor, jež známe pod názvem Brněnský dětský sbor (BDS). Jeho první vystoupení se uskutečnilo už v únoru následujícího roku. V soutěži dorostu Československého Červeného kříže (všichni tehdejší zpěváci byli jeho členy) roku 1947 získal BDS 1. cenu, stejně jako o rok později v rozhlasové soutěži dětských sborů. Roku 1951 se stal součástí rozhlasu. Pod vedením sbormistra Lýska nastudoval na 1400 skladeb a koncertoval v šesti desítkách měst ve vlasti i v cizině. Sborem prošlo 5300 dětí, které absolvovaly na 800 koncertů a 350 rozhlasových i televizních nahrávek. Hlavně však získaly trvalý vztah ke zpěvu a k hudební kultuře obecně. BDS patřil mezi nejlepší tělesa svého druhu u nás, vynikal intonační čistotou a vyspělou technickou úrovní hlasů. Samozřejmost a lehkost, s jakými zvládal i náročné skladby, záviděly dětem i dospělé sbory s dlouhotrvající tradicí.

František Lýsek byl přesvědčen, že za dobrého vedení se může naučit zpívat každý. Vytvořil pro práci s dětmi specifickou metodu, takzvanou nápěvkovou intonaci. Je založena na počátečních intervalech lidových písní. První nápěvek představuje dětská písnička Halí, belí, následuje Ovčáci, čtveráci atd. Metoda vznikla kombinací tonální metody s metodou intervalovou. Pomůckou pro malé zpěváčky je dlaň levé ruky s roztaženými prsty, představující notovou osnovu, na které se pravou rukou ukazují jednotlivé tóny.

Se sbormistrovskou praxí těsně souvisel Lýskův vědecký výzkum hudebnosti mládeže. Publikoval řadu odborných prací, k nejvýznamnějším patří Hudebnost a zpěvnost mládeže ve světle výzkumů (1966), Problémy pěvecké mutace (1974). Spolupracoval i s dospělými tělesy, pro která hudební skladby upravoval i komponoval. Jako stálý spolupracovník rozhlasu připravoval pro posluchače besedy a přednášky. Vliv rodiny a rodného regionu se projevil v jeho vztahu k folklóru, nasbíral na 1250 lidových písní.

František Lýsek stál u zrodu moderní epochy našeho dětského sborového

pěveckého umění, které vynikajícími tvůrčími metodami přivedl k dokonalosti a prosadil je i v mezinárodním měřítku. V publikaci *Vox liberorum* (Svobodný hlas, 1976) shrnul své celoživotní poznatky a zkušenosti o vývoji dětského hlasu.

2.5.3.2 Lýskovi následovníci

Podle vzoru Františka Lýska začaly od 30. let 20. století vznikat další dětské pěvecké sbory. Již roku 1932 zakládá operní pěvec Jan Kühn malý dětský soubor, jenž měl provádět drobné skladby ve školním rozhlasu. O rok později se rozrostly jeho řady na třicet, později dokonce na šedesát členů. Začal vystupovat pod názvem Dětský sbor pražské rozhlasové stanice¹. V roce 1935 získal první cenu v mezinárodní rozhlasové soutěži, kde obstál v konkurenci 42 sborů. V našem povědomí je soubor znám pod nynějším jménem jako Kühnův dětský sbor, které nese od roku 1942, kdy v sedmi odděleních sboru zpívalo na 350 dětí.

Základem repertoáru se stávají hudební cykly např. J. B. Foerster, J. Křičky, J. Hanuše a zvláště pak tři směsi národních písní Otakara Jeremiáše.

V polovině 40. let se soubor stává součástí Českého pěveckého sboru, těžiště se tak přesunulo z rozhlasu na koncertní pódium. Sbor se mimo jiné podílel na premiéře Martinů Otvírání studánek v roce 1955. O tři roky později umírá Jan Kühn a sbormistrovské taktovky se ujímá jeho manželka Markéta, jež v minulých letech zastávala též funkci klavíristky a pravé ruky sbormistra. Následující rok si na pomoc přibrala druhého sbormistra, Jiřího Chválu, který přebíral žezlo hlavního sbormistra v roce 1967 a vede jej dodnes.

Za zmínku ještě stojí fakt, že Kühnův dětský sbor byl v letech 1952 - 1992 složkou České filharmonie.²

Dalším hudebním nadšencem, který se rozhodl vydat se cestou sbormistra dětského sboru, byl Antonín Vepřek. V Příbrami zakládá roku 1939 dětský sbor.³ Nejprve jej navštěvovaly žákyně tamější měšťanské školy, ale brzy do sboru přibyli i chlapci. Pod vedením Antonína Vepřeka dosáhl sbor takové úrovně, že zanedlouho účinkoval na spoustě kulturních akcích v domácím prostředí,

¹ www.kuhnvdetskysbor.cz

² www.kuhnvdetskysbor.cz

³ www.pribramcity.cz

v rozhlase a postupem času se probojoval též do zahraničí. Svými výkony přitáhl sbor pozornost velmi známých skladatelů, kteří mu věnovali několik svých skladeb. Patřili k nim např. Jindřich Jindřich, Ilja Hurník nebo J. B. Foerster.

Na odkaz Františka Lýska navázal v 50. letech 20. století také Ivan Sedláček, rodák ze Zvolena. Jako učitel na osmileté střední škole ve Šlapanicích u Brna založil v roce 1956 dětský sbor, který byl ve svých začátcích veden jako zájmový kroužek. Postupně se soubor vyšvihl na tak vysokou úroveň, že mu byla nabídnuta spolupráce s operou Janáčkova divadla. Zanedlouho se v souboru objevily i brněnské děti. Psal se rok 1967 a z původně školního sboru se stává přísně výběrové těleso, které pořádá koncerty na domácích pódii, v rozhlase, můžeme jej vidět na televizních obrazovkách a též v zahraničí. Své další působení zahajuje pod novým názvem, s nímž jej máme spojen i v současné době, a sice Kantiléna.¹ V roce 1983 se sbor stává součástí Státní filharmonie Brno, dnes Filharmonie Brno.

Dnes je brněnská Kantiléna jedním z nejlepších dětských sborů v České republice, který soustřeďuje okolo dvou set mladistvých od 11 do 19 let, jež jsou rozděleny do tří oddělení, v nichž probíhá nácvik repertoáru.

O dva roky později se na české sborové scéně objevuje další významné těleso, které spojuje hudebně nadané děti se zájmem o zpěv. Když v roce 1958 zakládali Jiřina a Milan Uherkovi v Liberci dětský sbor, nikdo netušil, jak výjimečný sbor vzniká. Již tři roky nato zvítězil Severáček¹ ve své první soutěži a od té doby si pravidelně přiváží vítězství z prestižních soutěží celého světa, např. Tours a Nantes - Francie, Arezzo - Itálie, Varna - Bulharsko, Neerpelt - Belgie, Cantonigros - Španělsko, celkem přes dvacet prvních míst.

Od doby svého vzniku sbor navštívil přes dvacet zemí Evropy, USA, Kanadu, Japonsko, Sýrii a Jordánsko a významná je i jeho účast na mezinárodních hudebních festivalech (Paříž, Toronto, Bělehrad, Athény, Bruggy, Barcelona, Pražské jaro ...).

Významná je také jeho spolupráce s operou rodného města nebo s renomovanými symfonickými tělesy, např. Pražskou komorní filharmonií, Hudbou Hradní stráže, Lausitzer Philharmonie a dalšími.

Hlavní sbor Severáčku, devadesát až devadesát pět dětí ve věku od 11

¹ www.kantilena.cz

do 18 let, je tvořen těmi dětmi, které šťastně „propluly“ zkouškami mezi jednotlivými přípravnými sbory.

Repertoár je velmi obsáhlý jak žánrově, tak historicky (od gregoriánského chorálu po současnou skladatelskou techniku, lidová píseň z celého světa, vkusná populární hudba). Základem je zpěv a capella, ale využívá se také spolupráce s nejrůznějšími nástrojovými seskupeními.

Děti Severáčku zpívají v opeře, natáčejí v rozhlasu a na desky, vystupují v TV. Absolvují několikrát do roka pěvecká soustředění, o prázdninách je tradiční třítydenní pěvecké soustředění formou letního tábora.

Kromě koncertního souboru, vystupujícího na koncertních pódii, má Severáček také dívčí komorní sbor a několik přípravných oddělení, z nichž jsou pak ti nejlepší vybíráni do hlavního sboru. Ne od počátku jich však byl nynější počet.

Krátce po svém vzniku v roce 1960 se Severáček rozčlenil na hlavní sbor a přípravku. Děti z prvních tříd byly konkurzem vybírány do souboru Broučci - zpěváčci, zanedlouho už to byly dva ročníky - Broučci 1 a Broučci 2. Podobné členění bylo převzato mnohými tuzemskými i zahraničními sbory.

Obojí Broučci vystupují na koncertech se svým repertoárem, úměrným tomuto stupni. Učí se tak chování na pódiu a společenskému vystupování vůbec. Zkoušejí dvakrát týdně po jedné hodině. Na vystupování mají už svůj „koncertní“ kroj.

Jakýmsi mezistupněm mezi Broučkou a hlavním sborem je přípravný sbor Plamínek. Pokračuje se tu v systému hudební a pěvecké nauky, repertoár je již náročnější a je i častější vystupování na veřejnosti. Všechny tři ročníky Plamínku vedou sami sbormistři (v Plamínku jim pomáhá v pěvecké výchově hlasová poradkyně), aby byla záruka přirozené návaznosti.

Dívčí komorní sbor Severáčku představuje šestnáct až dvacet čtyři dívek ve věku od 14 do 18 let. Je tvořen výběrem z nejstarších děvčat hlavního sboru, v němž však stále zůstávají pravidelnými členkami. Jejich repertoár tvoří jakýsi přechod k žánru ženského sboru.

Smysl práce sboru však nespočívá jen v koncertní činnosti samotné. Velmi cenný je i přínos ve výchově a vzdělávání nejmladších generací, a to jak v oblasti

umělecké, tak i intelektuální a mravní. Z mnoha bývalých členů sboru se staly výrazné pěvecké či hudební osobnosti, mnoho se jich věnuje činnosti hudebně pedagogické.

Od roku 1997 vedou toto třísetčlenné pěvecké těleso mladí sbormistři Silvie a Petr Pálkovi, absolventi Pardubické konzervatoře. Při práci s dětmi vycházejí ze zkušeností, které získali od profesorky Svatavy Šubrtové a hudebního skladatele Miroslava Raichla a ve spolupráci s uměleckým poradcem Milanem Uherkem v rámci Základní umělecké školy v Liberci dále rozvíjejí mnohostranné působení sboru.

Na podobné bázi jako severočeský soubor funguje složitý organismus královéhradeckého Jitra¹, které založil v roce 1973 Josef Vrátil. Od roku 1977 se dirigentem stává Jiří Skopal, syn Jana Skopala (*1911), sbormistra Pěveckého sdružení severomoravských učitelů.

Malí zpěváčci dětského souboru Jitro pracují ve čtyřech přípravných odděleních - Broučci, Světlušky, Skřivánek a Vlčí máky - do nichž je rozděleno na pět set dětí mezi 5 - 17 lety (na pódiu vidíme pouze dvacet pět nejlepších). Jejich pěvecká aktivita se nezužuje pouze na sborové zkoušky. Povinností každého člena sboru je také samostatný nácvik repertoáru doma. Následně je pak podroben přezkoušení, aby sbormistr zjistil, zda je schopen zúčastnit se kulturních akcí, popřípadě soutěží a plnohodnotně přispět k úspěchu celku.

Kromě tohoto souboru vede Jiří Skopal ještě chlapecký sbor Boni pueri, u nás jediný svého druhu, který založil v roce 1982 a smíšený sbor Jitro, jehož členy se z velké části stávají odchovanci královéhradeckého dětského souboru.

Všechny výše uvedené soubory přispěly ke vzniku dalších dětských pěveckých těles v České republice, ačkoli většinou nedosáhly tak vysoké úrovně, přesto díky neutuchající pílí sbormistrů a velkému nadšení dětí byly schopny vyšplhat na žebříčku úspěšnosti poměrně vysoko. Mezi tento možno říci dobrý střed patří například Sušický dětský sbor v čele s panem Baierlem, Brabencův dětský sbor z Tachova, orlickoústecký Čtyřlístek manželů Novotných a v neposlední řadě také Milevský dětský sbor, kde na postu sbormistra již třicet pět let vidáme jeho zakladatelku Andělu Maršálkovou.

3. Významná osobnost v novodobé historii dětského sborového zpěvu a její dílo

3.1 Anděla Maršálková - profil osobnosti

Anděla Maršálková se narodila 16. července 1942 v Příbrami. Zde navštěvovala základní školu a současně začala již od první třídy docházet do základní umělecké školy, tehdejší lidová škola umění, na hodiny klavíru. V té době v Příbrami fungoval dětský sbor, vedený významným sbormistrem Vladimírem Vepřekem, do něž se zařadila jako platná členka. Po ukončení základní školy nastoupila na jedenáctiletou střední školu, což byla obdoba dnešního gymnázia. Během střední školy navštěvovala dívčí sbor, jehož členkami byly absolventky dětského sboru. Vedoucím byl také Vladimír Vepřek. Po skončení docházky na střední školu úspěšně složila přijímací zkoušky na Pedagogický institut v Brandýse nad Labem. Bohužel se vše odehrálo v letech, kdy v naší zemi vládl tvrdý komunistický režim a mnoho z mladých nemohlo studovat na vybrané škole nebo nesmělo studovat vůbec. Podobný osud stihl rovněž tehdy dvacetiletou Andělu. Po druhém ročníku byla z institutu vyloučena pro politickou nespolehlivost. Nastalá situace byla o to smutnější, že ji zapříčinily její kamarádky, jež znala již od páté třídy, kdy se staly jejími spolužačkami.

Ještě na institutu působila v kapele Jindřicha Brabce, s kterou účinkovala na plesech a tanečních zábavách. V orchestru zpívala vokály.

Po opuštění institutu nastoupila pracovní proces v příbramském podniku Calorie. Podala si odvolání proti rozhodnutí školní rady. Hrozilo, že nebude moci dostudovat. Podle rozhodnutí sice nemohla nastoupit zpět do Brandýsa nad Labem, avšak směla alespoň dochodit školu v jiném městě.

Tehdy byl veliký nedostatek učitelů, proto se na studenty pedagogy vyvíjel nátlak, aby nastoupili do škol a studium dokončili při práci. Paní Maršálková dostala umístěnku na jihočeskou Šumavu, konkrétně do Zdíkova. To se odehrálo v roce 1962. Již zde se projevila její houževnatost a láska k hudbě, a tak založila školní sbor, jenž fungoval po celou dobu jejího dvouletého působení. Při práci

dálkově studovala pedagogickou školu v Českých Budějovicích.

Po dvou letech působení ve Zdíkově zažádala o přeložení do blízkosti Příbrami, kde žili její rodiče. Nejbližší možné volné místo bylo v Orlíku nad Vltavou. Ještě před nástupem na nové působiště se v roce 1964 stihla provdat za Františka Maršálka, také učitele a pozdějšího ředitele II. základní školy v ulici J. A. Komenského v Milevsku.

I na orlické škole založila sbor, který po dvou letech usilovné práce byl nejlepším dětským školním sborem v píseckém okrese. Jeho činnost byla omezena působením paní Maršálkové na tamější škole. Tentokrát to bylo osm let. Zpočátku jezdila do Prahy, kde dálkově studovala hudební výchovu a tříletý sbormistrovský kurz u pana Čestmíra Staška na Karlově univerzitě.

Po osmi letech výuky na základní škole v Orlíku nad Vltavou se v roce 1972 přestěhovala do Milevska, kde začala učit hudební výchovu na první základní škole. Samozřejmě ani tehdy se to neobešlo bez založení sboru, který prakticky funguje až dodnes.

Od roku 1974 učila na zdejší lidové škole umění a o sedm let později se stala její ředitelkou. Tuto funkci vykonávala až do doby, než odešla na zasloužený odpočinek. Práce v základní umělecké škole se však přesto nevzdala. V současné době vykonává funkci zástupkyně ředitele této školy.

K jejím dalším velkým zásluhám patří v roce 1976 založení nejprve ženského sboru, který byl roku 1996 rozšířen na sbor smíšený.

Paní Maršálková svého úspěchu docílila podle mého názoru především svým nadšením pro věc. Na její tváři se vždy zračí úsměv, jímž dokáže strhnout nejen posluchače, ale co je mnohem důležitější i děti na jevišti. Díky tomu nepotřebuje používat ani zvláštní motivace, aby zpěváčci pracovali podle jejích představ. Děti si totiž získala přirozenou autoritou a prestiží, která je vidět především na výsledcích sboru a na jeho disciplíně.

Pro své záměry získala díky obrovskému elánu, příjemnému působení a vystupování spoustu vynikajících zpěváků. Také proto děti a vlastně i dospělí navštěvují oba milevské sbory na základě své dobrovolnosti a zájmu.

3.2 Milevský ženský a smíšený sbor

"Vážení přátelé sborového zpěvu,

umělci a kumštýři všeho druhu s oblibou srovnávají průběh lidského života s růstem stromu. Strom je zasazen a neznatelně milimetr po milimetru roste, mohutní a košatí. Zaléván sluncem a životodárnou vláhou starostlivostí nenápadně se rozvíjí, zelená, vzkvétá do krásy, aby v pravý čas přinesl ovoce.

Snad takovýmto příměrem můžeme popsat zrod, období růstu i zrání našeho Ženského pěveckého sboru.

Ve spěchu všedního života nám často uniká ta samozřejmost, s jakou jsme přijali jeho ustavení, nesmělé krůčky a snad i jeho zářící sílu. V každém případě dnes o něm víme! O jeho práci i úspěších, které nás těší stejně mile jako sbormistra, ale i řadu sboristek, které jsou již dnes na zaslouženém odpočinku a přenechaly svá místa mladším. Jim patří naše vzpomínka především. A vyjadřujeme-li své uznání celému sboru, je to současně poděkování a blahopřání všem, kteří jej odborně vedli, moudře řídili a podporovali s nevšední občanskou iniciativou a uměleckým zápalem.

Proti vyhrocenosti současného všedního života stavíte svoji píseň, její melodičnost i obsah a za to vám patří dík stejně jako za propagaci svého Milevska, města pracovitých lidí s vnímavou duší.

*Do dalšího desetiletí přeji Milevskému ženskému pěveckému sboru plno uměleckých i společenských úspěchů a nám, občanům, bohaté nevšední zážitky při jeho vystoupeních. Zároveň přijměte moje osobní uznání." Toto jsou úvodní slova bývalého předsedy tehdejšího Městského národního výboru v Milevsku, pana Františka Procházky, která otevírají brožuru: *Milevský ženský pěvecký sbor 1976 - 1986*. V té době však sbor nebyl sborem OV ČSŽ v Písku, ale pracoval při městském kulturním středisku v Milevsku, které o něj vzorně pečovalo.*

A jak to všechno začalo... Jednoho květnového večera v roce 1976 se v přísálí milevského Kulturního domu konala schůze Svazu žen. Asi dvacet paní středního věku, které rády zpívaly, požádalo o pomoc a spolupráci jednu z členek sdružení Andělu Maršálkovou, v té době dirigentku dětského pěveckého sboru. Paní Maršálková tuto prosbu neodmítla, a tak byl položen základ dnešního Milevského ženského sboru, který loni oslavil již své 30. výročí (**příloha č.26**).

Nikoho tehdy nenapadlo, že se z lásky ke zpěvu zrodí cit daleko hlubší a trvalejší. Pro většinu tehdejších členek znamenala tato práce důvěrné seznámení s lidovou i umělou písní, se sbory našich i světových klasiků, podnítila zájem o tuto činnost i v rodinách, které podporovaly své maminky a babičky na koncertech a výsledky působení jsou vidět na návštěvnosti koncertů dodnes.

Dobré výsledky sboru jsou znatelné především zásluhou cílevědomé a soustavné práce dirigentky, která dokázala postupným zvyšováním náročnosti skladeb toho, že sbor neustrnul, ale jeho výkony měly stále stoupající tendenci.

V prvním desetiletí své činnosti nastudoval sbor více než šedesát skladeb. Velkou měrou se na jeho repertoáru podílely písně lidové, jak naše, tak zahraniční, v nejrůznějších úpravách, ale i skladby našich a světových klasiků, např. Michny, Smetany, Dvořáka, Foerstra, Maláta, Mozarta, Brahmse, Borodina, Marensia, Arcadelta a dalších, kteří žili a tvořili v 15. - 18. století. Zastoupeny však byly i skladby současných skladatelů jako Jeremiáše, Dobiáše, Suchoně, Lukáše, Trojana, Ebena, Bartoše, Temla atd. Za toto desetileté období se uskutečnilo na padesát pět vystoupení celého sboru a nejméně třicet vystoupení malých skupin, tvořených členkami souboru, které spolupracovaly především se Sborem pro občanské záležitosti při tehdejší Městském národním výboru v Milevsku.

Od roku 1977 se sbor pravidelně zúčastňoval Písní přátelství, v jejichž okresních kolech nejednou obsadil první příčku, z krajských kole si pak zpravidla odnášel zlaté či stříbrné pásmo, a tak mohl svůj kraj několikrát reprezentovat na národních soutěžích.

I když v průběhu tohoto desetiletí některé ženy z nejrůznějších příčin odešly, sbor byl stále v plné síle a neměl problémy s členskou základnou.

Nejdůležitější vystoupení těchto deseti let:

- září 1977 - Den Písecka na celostátní výstavě Země živitelka v Českých Budějovicích
- červen 1979 - národní kolo Písní přátelství v Kladně
- září 1980 - setkání pěvců v Mariánských Lázních (přenášeno kamerami)
- říjen 1981 - Kytice přátelství v Českém Krumlově
- červen 1984 - oslavy osmistého výročí založení Milevska
- červen 1985 - národní kolo Písní přátelství v Příbrami

V dalších desetiletích, tj. od roku 1986 dodnes, byly každoročně spolu s dětským sborem pořádány vánoční koncerty, příležitostně sbor spolupracoval s Píseckým komorním orchestrem PIKO pod vedením dirigenta Jaroslava Vodňanského, s nímž uvedl několik skladeb. Za všechny budu jmenovat Pergolesiho Stabat Mater, kterou zazpíval spolu s Milevským dětským sborem.

Výměnné koncerty, pořádané až dosud se sbory v Čechách (Sušice, Znojmo, Kamenice nad Lipou, Tachov, Ústí nad Orlicí, Vimperk, Jirkov, ...), byly rozšířeny také na výměnné zájezdy do zahraničí, např. Münchenbuchsee ve Švýcarsku, Rovereto v Itálii. Sbor se zúčastnil také akce Setkání pěvců, organizované Uníí českých pěveckých sborů, a tak v letech 1981 - 1993 koncertoval v Praze, Plzni, Karlových Varech, Mladé Boleslavi, Třeboni, Českých Budějovicích a Českém Krumlově.

V roce 1988 zpíval sbor spolu s dalšími sedmdesáti sedmi soubory v Paláci kultury na koncertě Pražského jara kantátu Bedřicha Smetany Česká píseň. Svého největšího úspěchu však dosáhl sbor v roce 1996 na Mezinárodním evropském festivalu v italském městě Riva del Garda, kde mezi devadesáti pěti sbory, zpívajících v různých kategoriích, získal v té své stříbrné pásmo. Na tomto festivalu měl každý ze souborů svého patrona. Milevským patronem byl mužský sbor Coro Bianche Zime (v překladu to znamená Zasněžené vrcholky) z Rovereta. Milevský ženský sbor přijal jeho nabídku na uspořádání společného koncertu v jejich malebném starobylém městečku, ležícího v horách. Mezi oběma sbory tak vzniklo dlouholeté přátelství a spolu se sušickým smíšeným sborem Svatobor se zúčastnil oslav dvacátého výročí sboru v roce 1996. Sušický Svatobor byl hostem i na oslavách třicátého výročí založení Milevského ženského sboru.

V té době se již mezi členkami ženského sboru začaly čím dál silněji ozývat hlasy, prosící o založení smíšeného sboru také v našem městě. Sbornistryně se nejprve těmto prosbám bránila, ale nakonec svolila, aby na zkoušky začali docházet první odvážní muži, a tak byly koncerty Milevského ženského sboru vždy oživeny několika skladbami pro smíšený sbor.

Základem Milevského smíšeného sboru je tedy kádr původního ženského sboru, který byl pouze rozšířen o přibližně dvacet mužů různých věkových kategorií. Někteří z nich jsou bývalými členy dětského sboru a jelikož je zpěv neomrzela ani v pokročilejším věku, zakotvili ve sboru smíšeném.

Čas letí a smíšený sbor oslavil v roce 2006 již deset let svého působení.

Z nesmělých začátků se vypracoval až k interpretování složitějších skladeb a koncertování při různých slavnostních příležitostech v Milevsku i okolí. Jednou z významných akcí bylo znovuotevření židovské synagogy v Milevsku, kde sbor zazpíval několik skladeb od českých i světových autorů. Také se spolu s dětským a ženským sborem podílí na tradičním vánočním koncertě.

3.3 Milevský dětský sbor

3.3.1 Vznik a vývoj Milevského dětského sboru

Milevský dětský sbor byl založen roku 1972 jako zájmový kroužek při první základní škole v Milevsku (**příloha č.1**). Jeho zakladatelkou a dosavadní sbormistryní je paní Anděla Maršálková, tehdejší učitelka hudební výchovy na této škole. Soubor na svém počátku sdružoval pouze žáky 1. základní školy, neboť prostory, které měl pro zkoušení k dispozici, zatím neumožňovaly zapojit více zpěváků. V této době navštěvovalo sbor třicet členů z 6. - 9. tříd a hned od samého počátku vystupoval při různých příležitostech. První vystoupení sboru se konalo již 7. listopadu 1972 při oslavě Velké říjnové socialistické revoluce. Pak následovala celá plejáda vystoupení na oslavách, schůzích, konferencích a politických akcích, průměrně 10 - 12krát ročně. Sbor se pravidelně scházel jednou za týden na dvouhodinovou zkoušku a nacvičoval jedno- a dvojhlasé lidové a pionýrské písně.

Pod vedením paní Maršálkové existoval na 1. základní škole ještě pěvecký kroužek z dětí 2. - 5. tříd, které postupně přecházely mezi starší zpěváky. Byly tak lépe připraveny na náročnější práci.

V rámci široké návaznosti v práci s dětskými zpěváky od nejmladších po nejstarší, pro zajištění dalšího kvalitního růstu sboru a také pro jeho finanční zabezpečení přešel sbor v roce 1976 pod patronaci Klubu pracujících ZVVZ Milevsko. V klubu soubor získal místnost na zkoušení, díky čemuž mohl rozšířit své řady i o další zpěváky z 2. základní školy, a to až na počet šedesát členů.

Aby sbor vypadal na pódiu celistvě, získává jako sponzorský dar od svého patrona jednotné oblečení, a to zelené sukně s žlutými a oranžovými košilemi. Do této doby sbor vystupoval v krojích pionýrské organizace.

Již v lednu následujícího roku měl sbor první samostatný koncert (**příloha č. 2**). Hosty byly netolický a českobudějovický dětský sbor. Velkým zážitkem diváků i členů sborů byla tehdy společná interpretace písně Červená, modrá a bílá. Další akcí sboru, která stojí za zmínku, bylo natáčení pořadu pod názvem Neděle v klubu, přenášeného tehdejší Československou televizí. Milevský dětský sbor se představil s písní M. Raichla Pauzy z cyklu

Veselá teorie.

Sbor si získal mnohé sympatie a během šesti let od svého vzniku čítal šedesát pět stálých členů, z toho dokonce tři zástupce mužského pohlaví.

Díky iniciativě sbormistryně se sbor začal zapojovat do kulturního života města i mimo něj. Výborně reprezentoval na dobových pěveckých soutěžích (**příloha č.3**). Jednou z nich byly Písně přátelství. Již první účast v lednu roku 1976 znamenala vítězství v okresním a 3. místo v krajském kole, které se konalo v tábořském divadle Oskara Nedbala. Od té doby se sbor zúčastnil všech ročníků této soutěže a získal i zlaté pásmo v krajském kole.

V následujícím roce se změnil druh stejnokrojů na bílé roláky a červené sukně. Chlapecká část souboru měla namísto sukní černé kalhoty.

Ve dnech 5. – 7. ledna roku 1979 se uskutečnilo historicky první soustředění. Konalo se v Orlíku nad Vltavou a Milevský dětský sbor na něm přivítal hudebního skladatele Věroslava Neumanna (**příloha č.5**). Pan Neumann upravil pro sbor několik lidových písní, např. Holka má milá, pravidelně navštěvoval jeho koncerty a v roce 1984 mu dokonce věnoval suitu Ráj domova pro dětský sbor, recitaci a orchestr, kterou provedl s Jihočeským státním orchestrem pod vedením Jaroslava Vodňanského u příležitosti osmistého výročí založení Milevska a byla i natočena pro Československý rozhlas.

V roce 1984 byl sboru také předán v pořadí již třetí typ sborového kroje. Tentokrát to byly červené roláky a šedé pepito sukně spolu s bolerky stejné barvy. Není to však poslední změna stejnokroje. Další proběhla již v roce 1988, kdy roláky nahradily halenky červené barvy. Sborový kroj se změnil ještě dvakrát. Nejprve byly nahrazeny pepito sukně za jednobarevné šedé s láclem a každý z členů dostal ještě barevné triko s logem a názvem souboru. Triko děti nosily k modrým riflím a sloužilo jako stejnokroj při výchovných koncertech, na něž chodí děti z milevských základních a středních škol. V současné době sbor vystupuje v černých kalhotách, k nimž mají děvčata oranžové tuniky, přepásané páskem stejné barvy, a chlapci bílé košile.

Soubor se postupem času stával známým v celé republice. V roce 1988 se zúčastnil např. mezinárodního festivalu v Praze (**příloha č.6**). Kromě této aktivity byl uspořádán 1. vánoční koncert v sále Domu kultury, kde společně vystoupil Milevský dětský sbor, Milevský ženský sbor a sólisté z lidové školy umění. V následujícím roce měla tato tradice pokračování. V pořadí 2. vánoční koncert se

konal 18. prosince 1989 v Milevsku a druhý den v Písku. Koncert byl proveden ve spolupráci s Píseckým komorním orchestrem PIKO a jeho dirigentem Jaroslavem Vodňanským, milevským rodákem. Jelikož se spolupráce osvědčila, hned v následujícím roce byl sjednán jarní koncert, na němž se podílel i Milevský ženský sbor. Poprvé v tomto složení zde zazněla Stabat Mater od J. B. Pergolesiho. Interprety kromě obou sborů a orchestru byly sólový soprán a alt profesionálních operních pěvkyně.

Rok 1992 byl pro Milevský dětský sbor velmi významný v oblasti oslav. Pod vedením své sbormistryně slavil již 20. výročí svého založení. Navíc poprvé v tomto roce se vánoční koncert přesunul ze sálu kulturního domu do městského kostela svatého Bartoloměje, kde se každoročně koná v předvánočním čase dodnes a stal se tradiční kulturní akcí milevského obyvatelstva. Kromě vánočních písní z celého světa v původních jazycích a písní latinských je na závěr interpretováno pásmo českých lidových vánočních koled ve Steckerově úpravě. Všichni posluchači se vždy připojují a s chutí si zazpívají všem známé písně, jež připomínají nádhernou vánoční atmosféru.

V letošním roce oslaví sbor pod taktovkou paní Maršáلكové úctyhodných třicet pět let své práce. V následujících kapitolách bych se proto chtěla věnovat jak práci sbormistryně a celého sboru, tak i jejích spolupracovníků.

3.3.2 Repertoár sboru a jeho vývoj od počátku činnosti do současnosti

Skladby, které sbormistryně zvolila do repertoáru souboru, lze rozdělit podle různých hledisek do několika skupin:

1. hledisko tematické

Z hlediska tematického je možno skladby rozdělit na budovatelské, lidové, skladby od klasických skladatelů (B. Smetana, L. van Beethoven, G. Verdi, Caccini apod.), umělé skladby určené pro dětské sbory.

Budovatelské písně byly do repertoáru zařazeny hlavně v období 70. let, tj. na počátku činnosti sboru, protože politická situace ve společnosti to tvrdě vyžadovala. Patří sem např. Pionýrská, Pochod veselých dětí, Partyzánská, Vítězný zítřek, Zpíváme míru atd.

Interpretace písní zařazených do repertoáru měla vyjadřovat radost dětí žijících v socialistické vlasti. Ve skutečnosti to však znamenalo pouhou přetvářku. Sbormistryně měla přímo za úkol tyto písně do programů koncertů zařazovat. Po pádu komunismu v naší zemi se budovatelské písně zcela z repertoáru sboru vytratily.

Jedinou výjimkou se zdá být jednohlasá píseň Červená, modrá a bílá, jež vyjadřuje vlastenectví a není nutné ji z repertoáru vyřazovat.

Nejrozsáhlejší část repertoáru tvoří lidové nebo zlidovělé písně, upravené pro sbory. Děti je zpívají s velkou oblibou nejen na pódíích, ale také u táborových ohňů na letním soustředění sboru. Do repertoáru bylo z tohoto soudku zařazeno např. Dýnom, dánom, K Netolicům, Ó řebíčku, Tancuj, tancuj, Černé oči v úpravě M. Uherka, Milovníček a Pršelo, bylo tma, které aranžoval M. Raichl. V této souvislosti bych ještě ráda zmínila moravskou lidovou píseň Mikulecká dědina, kterou do čtyřhlasé sborové podoby upravil O. Halma. Jedná se totiž o nejoblíbenější „lidovku“ paní sbormistryně.

Dále se v programech koncertů objevují názvy písní uměle vytvořených pro dětské sbory. Jedná se o skladby současných autorů, kteří se věnují převážně tvorbě pro dětské sbory. Mezi tyto skladatele patří například P. Eben, I. Loudová, M. Raichl, V. Neumann, J. Teml ...

Textově tyto písně přímo odrážejí mentalitu jedinců staršího školního věku. Podle nadšení, s jakým děti skladby interpretují, lze usuzovat, že se u nich těší

velké oblibě. Jsou to například Veselá fuga, Kvardyán, Vsadili se srnci, Jazykolamy, Řemeslníci apod.

V repertoáru sboru se objevují i skladby od klasických autorů. Jako příklad mohu uvést Mou hvězdu a Přiletěly vlaštovičky od B. Smetany, Šípek a Ruskou píseň A. Dvořáka nebo Martinů Dětské hádanky. Z cizích skladatelů G. Verdi a jeho Nabucco, L. van Beethoven Óda na radost, B. Britten The ceremony of Carols a další.

2. hledisko jazykové - české a cizojazyčné texty

Kromě skladeb zpívaných v češtině, které tvoří největší procento v repertoáru, se pravidelně zařazovaly do programu i písně zpívané na text v cizích jazycích. Na počátku to byly především ruské písně, a to jak lidové, tak i uměle vytvořené. V 70. letech minulého století se staly pravidelnou součástí repertoáru interpretovaného jak na akcích pořádaných k různým politickým výročím, tak i na soutěžích, jichž se sbor zúčastňoval. Na těchto soutěžích byl předepsán repertoár, který vždy obsahoval alespoň jednu povinnou píseň s ruským textem. Mezi ně patří například Sladká jagoda, Ulica mira, Stěnka Razin nebo Stěp.

Postupem času se sbor vypracoval na takovou úroveň, že bylo možné nacvičit také skladby v latině. Většinou se jedná o materiál náročný na intonaci, pro děti nezáživný, ale lze konstatovat, že se sbor tohoto úkolu zhostil na výbornou a interpretace mu nečinila větší problémy. V těchto skladbách se osvědčily především starší členky sboru, protože se v daném případě sází na již školené hlasy, především alty, tzn. 3. a 4. hlas. I v této části repertoáru si sbor našel skladby, které se staly velice oblíbenými a v repertoáru se objevují od založení souboru do současnosti. Jsou to například Rorando caeli od J. K. Vodňanského, Tantum ergo, Audite, silete nebo Cacciniho Ave Maria atd.

V poslední době se stále více do našeho povědomí dostává anglický jazyk. Většina dětí se této řeči učí ve škole, jejich výslovnost je perfektní, a tudíž je možné zařadit do repertoáru anglicky zpívané písně. V podání Milevského dětského sboru jsou kvalitně interpretovány. Zpívají se písně z amerických muzikálů, např. Memory, America, I feel pretty, dále spirituály Babylon's falling, Deep river, písně z repertoáru Elvise Presleye, např. Can't help falling. Mimo jiné se v programu objevil také cyklus The ceremony of carols B. Brittna. Vzhledem

k tomu, že je to skladba velmi náročná na zpěv i čas, sbormistryně vybírá na koncerty jen některé části, např. Deo gracias, This little babe a další. Tento cyklus je otextován staroanglickým jazykem, což je náročnější na orientaci a výslovnost. Ze soudku vážné hudby bych ještě jmenovat slavné Halleluja J. Händla.

Milevský dětský sbor si zazpíval i v polštině. Jediná skladba v polském jazyce měla název Gural.

3. hledisko náročnosti

Postupem času a s možností získání nových kontaktů sbormistryně zařazovala do repertoáru i technicky náročnější skladby. Na počátku činnosti se nacvičovaly především jednohlasé, maximálně dvojhlasé písně. Postupně začal sbor zpívat i trojhlasé nebo čtyřhlasé skladby, například Honzíčkovi od D. Lidmily, Vlaštovička lítá P. Ebena nebo Lukášův Věneček a další.

4. hledisko podle způsobu hudebního doprovodu

Kvalita sboru se bezesporu pozná při interpretaci jednohlasé písně a capella. Na pěveckých soutěžích se pravidelně tyto skladby zařazovaly a patřily mezi povinné v soutěžním repertoáru. Porotci hodnotili především schopnost sboru perfektně intonovat, navíc se v těchto písních projeví veškeré nedostatky zpěváků. Mezi jednohlasé a capella patří např. Červená, modrá a bílá, mezi vícehlasé pak např. Konopa, konopa, Široký, hluboký nebo Hoj, hura hoj Otmara Máchy.

Pro sbor je snadnější zpěv skladeb, při nichž jej doprovází klavír, popřípadě symfonický orchestr. Skladby s klavírním doprovodem tvoří většinu z celé škály skladeb. Milevský dětský sbor nacvičil také několik skladeb s doprovodem orchestru. Produkce Stabat Mater od G. B. Pergolesiho a později také skladby shodného názvu od Antonína Dvořáka měly takový úspěch u posluchačů, že byly několikrát reprízovány.

5. repertár vánočních koncertů

Na v historii prvních vánočních koncertech Milevského dětského sboru zazněly především české umělé písně jako např. Raichlův Brusič Mráz, Zimní čača M. Smatka nebo Málá vánoční kantáta od I. Loudové. Kromě nich si

posluchači mohli vychutnat kánonicky laděné Alleluja W. Boyceho, Tantum ergo složené anonymem zřejmě v 17. století a čtyřhlasé Rorando caeli J. K. Vodňanského. V roce 1990 si dětský sbor na vánočním koncertě zazpíval v doprovodu Píseckého komorního orchestru. Předvedl Cacciniho Ave Marii.

Následující rok přibyl do „vánočního“ repertoáru nové skladby. V milevském Domě kultury zazněly tóny například Poulencova Ave verum, Jásej, trubko H. Purcella nebo Lacrimoso son io od W. A. Mozarta. Milevský dětský sbor však nezanevřel ani na starší skladby svého repertoáru, a tak se diváci znovu setkali s Cacciniho Ave Marií nebo „Rorandem“.

V dalších letech se program vánočních koncertů mnoho neměnil. Snad je jen nutno poznamenat, že převažovaly latinsky zpívané písně nad skladbami interpretovanými v českém jazyce.

Změny v programech těchto akcí si můžeme všimnout až v polovině devadesátých let, kdy byly zařazeny skladby od J. J. Ryby - Slaviček, Spi, neviňátko, A. Michny z Otradovic - Bůh se nám dnes narodil, Vánoční rosička, atd. Dokonce byla sboru věnována pastorela Hej, hej, Janku od Hany Řežábkové, učitelky v základní umělecké škole a dlouholeté spolupracovnice souboru.

V repertoáru samozřejmě zůstaly i skladby latinské, které neodmyslitelně patří k atmosféře vánočních koncertů v Milevsku. Kromě stávajících skladeb - Cacciniho Ave Maria, Rorando caeli - zaznívaly stále častěji i skladby nové. Příkladem je Pie Jesu A. Webbera, Vere lanquores A. Lottiho, Sacchiniho Salvum fac regem, Mozartova a Kodalyova Ave Maria a další.

Sbor si troufl i na koledy cizích evropských národů. V úpravě M. Uherka nacvičil vánoční písně z Francie, Itálie, Španělska, Rakouska, Německa, Portugalska a v neposlední řadě i Anglie.

Tradičním se v programu vánočních koncertů Milevského dětského sboru stalo pásmo nejkrásnějších českých koled v úpravě K. Steckera, které každoročně zazní s mohutnou podporou milevského publika lodí městského kostela sv. Bartoloměje.

Na vánočních koncertech se podílí ještě Milevský ženský sbor a od roku 1996 také Milevský smíšený sbor, oba pod dirigentskou taktovkou Anděly Maršálkové.

6. současný repertoár

Současný repertoár se opět vrací k lehčím skladbám, jelikož starších členů z pěvecké základny sboru stále ubývá a k velké lítosti sbormistryně nemají mladší děti o členství v souboru zájem. Je to patrné i z toho, že v letošním školním roce, tj. 2006/2007 nedoplnil řady Milevského dětského sboru ani jeden nový zpěvák.

Sbormistryně vybírá většinou trojhlasé skladby, aby byl zvuk sboru vyrovnaný. Vrací se tak i k písním ze staršího repertoáru, které znovu nacvičuje s nynějším kádrem. Většinu opět tvoří lidové písně v různých úpravách, např. Tancuj, tancuj, Přeštický panenky, Široký, hluboký, U Dunaja stála, Ta zlukovská náves, Čerešničky v aranžmá F. Lýska atd.

Lidové písně jsou proloženy umělými skladbami, především anglickými, latinskými nebo česky otextovanými, např. Je kraj, kde voní tráva F. Mendelssohna-Bartholdyho. Český text napsal Ivo Fišer. Anglicky zpívané písně mají zastoupení poněkud širší. Zpívají se písně z muzikálů, černošské spirituály, filmové písně atd. Momentálně se v programech můžeme setkat např. s dvěma písněmi z filmu „Sestra v akci“, dále pak se spirituály This little light of Mine, Babylon's falling, umělé Old piano roll blues C. Cobena, Hymn to freedom H. Hamiltona nebo I'm goin' up a yonder pana Hawkinse a další.

Latinský repertoár tvoří v podstatě stále stejné skladby. Oblíbené Rorando caeli, které provází sbor od samého počátku činnosti, Vere languores, Salve regina nebo letos nově zařazený Adoramus Orlanda di Lassa.

Snad jedinou výjimku v celé škále jednodušších písní je Otvírání studánek od Bohuslava Martinů. Ačkoli se v první chvíli může zdát, že je skladba velmi jednoduchá, opak je pravdou. Při nácvičku dělaly sboru největší problém nástupy jednotlivých částí, ať už s klavírní předehrou nebo po recitaci. Skladba je náročná též na udržení tóniny a srozumitelnou výslovnost, která v rychlejších částech poněkud vázne. Podle mého názoru připravila sbormistryně pro svůj sbor takovou skladbu, která je svou náročností ještě nad jeho síly.

3.3.3 Organizace Milevského dětského sboru

Důležitou roli v komplexní činnosti dětských souborů hrají přípravné sbory, složené z dětí mladšího školního věku. Přípravné sbory sdružují potenciální členy koncertní složky "hlavního" pěveckého tělesa, které ve finální podobě čítá

okolo třicet zpěváků, v případě Milevského dětského sboru je to přibližně čtyřicet pět členů a členek. Většinou je vedou spolupracovníci sbormistra, jejichž úkolem je připravit děti jak po pěvecké stránce, tzn. zvládnutí techniky zpěvu z listu, správná intonace atd., tak i po stránce psychologické, aby děti byly schopné profesionálního chování a vystupování na pódiu.

Milevský dětský sbor nemá klasický přípravný sbor, jako mívají ostatní známé pěvecké sbory. Snad bychom mohli považovat za přípravku dva školní soubory, které působí při obou milevských základních školách. Navštěvují je děti od první do deváté třídy, respektive od šesti do patnácti let. Jejich repertoár je tvořen jednoduchými, většinou jednohlasými písničkami a děti se do nich hlásí ze zájmu, tzn. že neprobíhá obtížné přijímací řízení. Členství v těchto sborech není podmínkou přijetí do sboru „hlavního“, avšak docházka do nich s sebou určité výhody nese. Každé dítě hlásící se do Milevského dětského sboru může být přijato na základě doporučení obou vedoucích nebo jim minimálně může toto doporučení přilepšit při přijímacím řízení. Sbory tedy ve své podstatě plní funkci přípravek pro Milevský dětský sbor.

Sbormistryní dětského souboru při 1. základní škole je Mgr. Hana Ctiborová, učitelka na prvním stupni. Nevedla však sbor od jeho prvopočátků. Nejprve byla vedoucí tohoto sboru paní Anděla Maršálková, jež zde působila jako učitelka hudební výchovy, jak bylo zmíněno výše. Když se stal sbor pod její taktovkou výběrovým, vedení 1. základní školy požadovalo, aby i nadále fungoval malý soubor, složený ze žáků této školy. V jeho čele stanula Mgr. Iva Nejedlá, která zde působila dlouhá léta až do odchodu do důchodu v roce 1988. Tehdy ji na vedoucím postu vystřídala Mgr. Dagmar Vošahlíková, jež vedla sbor do roku 1992, kdy se k žezlu dostává již zmiňovaná Hana Ctiborová.

Co se týče repertoáru, je vybírán spíše tak, aby se dětem líbil a zpěv je bavil. Většinou jej tvoří známé písničky z pohádek a písně filmové nebo písně Uhlíře a Svěráka.

Sbor při 2. základní škole vede Mgr. Alena Marková. Učí zde hudební výchovu a též hudební nauku v základní umělecké škole. Její svěřenci zpívají dětské písně od současných autorů a dokonce se objevují i dvojhlasý, jež děti často nezvládnou a výsledek nakonec není takový, jak bylo původně zamýšleno.

Sbormistryně Anděla Maršálková je ve výběru dětí daleko přísnější. Není možné, aby se novým členem Milevského dětského sboru stal každý, kdo má

zájem. Nároky jsou kladeny především na hudební nadání uchazeče, v neposlední řadě také na jeho hudební cítění. Každý zájemce musí projít několikakolovým přijímacím řízením, kde předvádí své schopnosti:

1. znalost not

Děti jednotlivě chodí k tabuli, kde jsou nalinkované notové osnovy, a mají za úkol napsat např. notu čtvrtovou, osminovou, také pomlky, klíče atd. Toto cvičení se užívá ve větší míře u dětí, které nenavštěvují základní uměleckou školu nebo hudební kurzy v kulturním domě.

2. průzkum melodického, harmonického a rytmického cítění

Adept nejprve opakuje jednotlivé tóny, pak je převádí do svého hlasového rejstříku z nižších a vyšších poloh, zpívá tóny z dvoj- nebo trojzvuků, pak zopakuje vytleskaný rytmus.

3. zjišťování hlasového rozsahu

Dítě zazpívá stupnici od nejhlubšího k nejvyššímu tónu, které jsou v jeho hlasových možnostech, aby si její paní sbormistryně mohla předběžně zařadit do zpěvního hlasu.

4. zpěv jednoduché melodie z notového partu

Jako poslední úkol je zvolen zpěv neznámé písně z listu. Na tomto cvičení se velice dobře nechá zjistit, zda se dítě alespoň trochu orientuje v tónových postupech a je schopno poznat přibližnou intervalovou vzdálenost.

Úkoly zadávané v jednotlivých kolech odpovídají úrovni daného školního věku. Všechny disciplíny jsou oznámkovány a na základě výsledného hodnocení se rozhodne o budoucím členství dítěte.

Jak jsem již předeslala, při přijímání do sboru nehraje významnou roli, zda-li dítě působilo v malých souborech při ZŠ. Více záleží na výsledcích při zkouškách a jakou má dítě schopnost začlenit se zpěvem do kolektivu již starších kolegů, což je testováno na každoročním letním soustředění.

Každý z nováčků dostane příležitost zazpívat libovolnou lidovou nebo umělou píseň. Podle polohy hlasu (nižší nebo vyšší) si sbormistryně s pomocí svých spolupracovníků ověřuje, zda správně určila zařazení dítěte do zpěvního

hlasu. Někdy se ale stává kuriózní věc: ačkoli při přijímacím řízení dítě zpívalo např. do g2 - a2, při tomto přezkoušení mu vysoká poloha činí značné problémy. Děje se tomu i naopak. Podle mého názoru je to zapříčiněno buď strachem před velmi početným publikem, nebo náhlou hlasovou indispozicí.

Všichni noví členové dostanou přiděleného svého patrona, staršího člena sboru, z příslušného hlasu. Patroni mají za úkol nejen doučit nováčky stávající repertoár, jenž je sborem stále aktivně interpretován, ale je také jeho povinností pomoci orientovat se například ve složitějších zpěvních partech nebo usměrňovat při ztrátě tóniny atd.

Do „velkého“ sboru děti nastupovaly dříve od 5. třídy ZŠ, po znovuzavedení 9. ročníku se přibírají děti od 12 let, tj. od 6. třídy ZŠ. Někteří vydrží pouze do ukončení povinné školní docházky, jiní do maturity, pokud jim to jejich časový rozvrh dovolí. Do souborů při základních školách chodí děti od 1. do 9. třídy. Dokonce zde vypomáhají i ti, jež jsou již členy Milevského dětského sboru.

3.3.4 Technika nacvičování repertoáru

Každý správný zpěvák potřebuje kvalitní rozezpívání. Toto platí i u zpěváků sborových. Užívá se různých cvičení, která jim pomáhají získat hlasovou jistotu například ve vysokých polohách prvního sopránů, což je zvláště po ránu velice náročné, a v neposlední řadě zajišťují také čistou intonaci.

I sbormistryně Milevského dětského sboru dbá na to, aby se její schovanky náležitě rozezpívaly. Volí pro ně cvičení, jež jsou logicky seřazena podle jejich obtížnosti od nejlehčího po nejtěžší.

Pro začátek užívá jeden opakující se tón, zpívaný na slabiky MA VI JO JU JE.

Toto cvičení je vhodné zvláště před nácvičkou skladby, v níž se vyskytuje více stejných, těsně za sebou jdoucích tónů, protože se v tomto případě projevuje tendence klesat, což narušuje snahu, aby píseň skončila ve původní tónině.

Dále se pokračuje střídáním dvou sousedních tónů buď na slabiku MA, nebo NO. Důležitost tohoto cvičení spočívá v tom, že se zpěváci naučí správně intonovat celé tóny a půltóny, což dělá v některých případech nemalé problémy.

V tomto případě se ještě využívá klasická osmitónová stupnice, která s sebou přináší různé zpěvní varianty. První variantou je stupnice zpívaná

jednoduše legato se zopakovaným osmým stupněm, pochopitelně nahoru i dolů. Pak se může sbor rozdělit do dvojhlasu a to tak, že druhý hlas, tj. první a druhý alt, se odděluje zopakováním prvních dvou tónů stupnice. Také se užívá ta varianta, kdy první a druhý soprán zpívá jednohlasně osm tónů nahoru a dolů, a první a druhý alt nejprve dolů a pak nahoru, taktéž jednohlasně. Oba hlasy v tomto případě začínají na počátku od téhož tónu.

Po přezpívání stupnice se sbor většinou dělí do trojzvuku (durový kvintakord). Pokud první hlas čistě postoupí ze základního tónu o velkou sekundu nahoru, druhý hlas o malou sekundu dolů a třetí hlas o kvartu pod toniku, jsou splněny podmínky pro jeho zaznění.

Kvintakord se též může zpívat jako melodicky rozložený. Užívají se různé varianty, a to zpěv legato, staccato a následný rozchod do harmonického kvintakordu.

Pro čistou intonaci je vhodné harmonické cvičení, jež začíná na prvním obratu kvintakordu, tzn. na sextakordu. Jedná se o cvičení trojhlasé a každý hlas má určené různé hlasové postupy.

K tomu, aby se děti naučily čistě intonovat, je užíváno cvičení, jež začíná vždy jeden z hlasů. Na klavír jsou zadávány tóny, které zopakuje např. 2. alt a ostatní hlasy nad ním postupně vytvoří čtyřzvuk. Hlavně se musí dbát na správný postup v pořadí druhého začínajícího hlasu. V některých případech je totiž nutí místo velké tercie zazpívat čistou kvatru a vytvořit tak úplně jiný akord.

Po důkladném rozezpívání, které trvá okolo patnácti minut, se přistupuje k nacvičování repertoáru. Nejprve přichází na řadu jednodušší písně, od nichž se postupně přechází k těm nejobtížnějším. (Jednoduché písně slouží také pro dokončení rozezpívání a jako harmonická cvičení.)

K prvnímu setkání s novou písní dochází většinou na dělených zkouškách, kde se děti seznámí se svými zpěvními hlasy.

K nacvičování skladeb je volen postup, který je pro zpěváka v tomto typu sboru nej přijatelnější, a sice rozdělení písně na jednotlivé fráze, které se postupně cvičí po hlasech. Aby děti získaly malou představu o tom, jak bude skladba vypadat ve finální podobě, hraje paní Maršálková ostatní hlasy na klavír a příslušný hlas se k tomu pokouší zpívat svůj part.

Úplnou představu pak všichni, tzn. vedoucí sboru i děti, dostanou

na pondělní společné zkoušce, kde vyjdou najevo všechny nedostatky, které se nejlépe odstraní na letním týdenním soustředění, kde je více času nejen na vytríbení problémových míst ve skladbách, s nimiž se sbor již měl možnost seznámit, ale i na písně, které se v novém školním roce zařazují do repertoáru.

3.3.4.1 Zkoušky sboru

Vzhledem k tomu, že každý pěvecký sbor nezbytně potřebuje pro svou činnost vhodný repertoár, musí členové k nacvičování nových písní obětovat i část svého volného času. Nedílnou součástí tohoto časově velmi náročného procesu je i volba vyhovujících prostor ke zkouškám. Na počátku činnosti sboru se možnosti výběru omezily na prostory I. základní školy v Milevsku, kde byl soubor v roce 1972 založen a navštěvovaly jej pouze žákyně této školy. V roce 1976 jeho činnost přešla pod patronaci tehdejšího Klubu pracujících ROH. Sbor tak získal nejen nové zkušební prostory v tomto kulturním zařízení, ale jeho členská základna se rozšířila i o několik členek z 2. základní školy. Pro snadnou přehlednost schůzek byl zaveden pevný časový rozpis. Sbormistryně rozdělila členky do tří sekcí, resp. na první, druhý a třetí hlas. Zpočátku zkoušely všechny hlasy v pondělí, a to 1. hlas od 15:00 hodin, 2. a 3. hlas od 15:45 hodin a pak všechny hlasy společně od 17:00 hodin. V průběhu následujících let se tento režim měnil. Ve školním roce 1982-83 zkoušel 2. a 3. hlas od 15:00 hodin a 1. hlas od 15:45 až do 17:30, kdy časově navazovala společná zkouška. Další změnou prošla organizace zkoušek v roce 1989, kdy společná zkouška probíhala vždy v pondělí od 15 do 17 hodin a v dalších pracovních dnech, tj. v úterý, ve středu a ve čtvrtek, následovaly zkoušky dělené po jednotlivých dílčích hlasech. Úterní schůzka patřila 1. hlasu, ve středu zpíval 2. a ve čtvrtek 3. hlas.

Současně s vývojem sboru se měnil i repertoár. Soubor získával praxi a jistotu, a tudíž bylo možno si přejet od drobných dvojhlasých skladeb ke složitějším troj- až čtyřhlasým. Jednalo se o úpravy lidových písní od předních českých skladatelů a aranžérů, jako byl např. František Chodura, Milan Uherek, Zdeněk Lukáš, Otmar Mácha a další, nebo o skladby uměle vytvořené. Proto se opět změnil termíny zkoušek jednotlivých hlasů, které zůstaly zachovány až do současnosti. Pondělní společná zkouška zůstala ve shodném časovém

rozmezí, jako tomu bylo v předchozích letech. Úterý opět patřilo 1. hlasu, ale středa byla vyhrazena tentokrát 3. a 4. hlasu a čtvrtek hlasu 2. Tento den chodila i část 3. hlasu, jež v trojhlasých písních posilovala skupinku dívek z 2. hlasu.

Vzhledem k tomu, že ne všichni členové souboru navštěvují základní uměleckou školu, věnuje jim paní Maršáková před každou dělenou zkouškou čas, jenž využívá k tomu, aby tyto děti zasvětila alespoň do základů hudební nauky, jejíž znalost je nezbytná jak pro nacvičování nového repertoáru, tak i pro rozezpívání, v němž se využívá různých intervalových cvičení, spojených s intonačními pomůckami. Děti se učí číst a psát noty v houslovém a basovém klíči, vytvářet akordy a také zpívat podle not. Proto pro ně zkouška začíná o půl hodiny dříve než pro ostatní, tzn. v 15:30 hodin.

3.3.4.2 Soustředění

Každým rokem se po vzoru známých dětských souborů vydává také Milevský dětský sbor na pravidelné letní soustředění, aby nacvičil nový, popřípadě procvičil a zdokonalil stávající repertoár, s nímž byl seznámen v předchozích měsících. Zpravidla je soustředění pořádáno koncem měsíce srpna na sedm až deset dní. V tomto případě záleží na tom, zda sbor v září nebo říjnu čeká nějaká významná akce, např. natáčení hudebního nosiče nebo soutěžní klání, ať už na domácím, či zahraničním poli. Ne vždy ale bylo soustředění naplánováno v letních měsících, konkrétně na konec letních prázdnin. V historii vůbec první soustředění proběhlo 5. - 7. ledna 1979, kdy se sbor připravoval na soutěž Písně přátelství, v níž obsadil první místo.

Další příprava na nový školní rok proběhla 21. - 27. července 1980 v rekreačním středisku Karlov. Na tomtéž místě se sbor sešel v polovině srpna i příští rok a také dva roky následující.

Soustředění dále po šest let probíhalo na šumavském Zadově, pouze s jednou výjimkou, kdy se uskutečnilo v Jeteticích u Milevska.

Nejvěrnější zůstávají milevští zpěváci Holešické tvrzi, rekreačnímu středisku vzdálenému přibližně dvacet kilometrů od domovského města, kam jezdí sbor pravidelně nacvičovat repertoár od roku 1993 až dodnes (**příloha č.7**). Myslím, že toto místo je opravdu lukrativní jednak velikostí celého objektu, který

tím pádem nabízí značný prostor pro dělené zkoušky, jednak situováním v krásném a klidném prostředí. Též vyhovuje nevelká vzdálenost k našemu městu, což oceňují nejen rodiče, kteří se mohou za svými ratolestmi zastavit, ale také děti, za nimiž mohou jezdit návštěvy z řad rodiny i z řad přátel. Je zde možnost aktivního vyžití ve volném čase. Pokud je teplé letní počasí, mohou se děti chodit koupat do dvou set metrů vzdálené řeky, popřípadě hrát stolní tenis nebo míčové hry na místním hřišti.

Každý den se zpívá přibližně 6 hodin, samozřejmě s přestávkami na dopolední svačinu, oběd a večeři. Táborový režim je pevně stanoven a každoročně se striktně dodržuje. Protože se den musí zahájit včas, aby sbor stihl udělat co nejvíce práce, již v 7:30 obchází služba pokoje a chatky a budí osadníky na snídani, která se podává ráno v 8 hodin. Ve třičtvrtě na devět se soubor sejde v sále, kde proběhne důkladné společné rozezpívání. Přibližně po patnácti minutách se jednotlivé hlasy rozcházejí na dělené zkoušky, které trvají s půlhodinovou přestávkou na dopolední svačinu do 11:15 hodin, kdy se znovu sejde celý sbor v sále a nacvičené skladby se sezpívávají a dostávají konkrétní podobu. Kolem 12 hodiny dopolední zkoušky končí. V půl jedné děti i všichni vedoucí obědvají a nastává polední klid, který každý využívá po svém. Pro děti školou povinné si starší členky připravují společenské hry, které probíhají od 14:30 ve venkovním areálu objektu Holešické tvrze nebo kvůli nepřízni počasí v místní tělocvičně. Zábavné zpestření končí většinou kolem čtvrté hodiny odpolední. Poté následuje hodina určená na odpočinek a pro nabrání nových sil do práce, do které se sbor pouští znovu v 17:00, kdy se ve velkém sále schází koncertní sbor. Do něj však nepatří členky do dvanáctého roku věku. O ně se starají spolupracovnice paní Maršálkové a procvičují s nimi jednak skladby nové, jednak stále aktuální repertoár, který nenacvičovaly s původní sborovou základnou. V tomto složení se zpívá do 17:45, pak následuje večeře a v 18:45 se sejde opět celý sbor, včetně nejmladších členek, a zhruba do půl osmé se znovu sezpívávají nové skladby a opakují se ty starší, aby malí zpěváčkové měli možnost získat lepší představu o tom, jak má být která skladba provedena. Tato zkouška se též využívá pro předvedení písní, které se nováčkové naučili pod vedením svých patronek v odpoledních hodinách. Paní sbormistryně si ke každému z jejich jmen poznamenává malé známky, podle nichž následně zjišťuje jejich pěvecké schopnosti. Na základě tohoto hodnocení se následně rozhodne,

zda má malý zpěváček předpoklady stát se právoplatným členem souboru nebo se s ním bude muset ve školním roce rozloučit. V dřívějších dobách byly děti dokonce přezkušovány po ročním působení v souboru. Paní sbormistryně tak zjišťovala, na jaké úrovni zvládly repertoár. Pokud nebylo vše v naprostém pořádku, bylo dítě vyloučeno z řad sboru.

V osm hodin děti dostávají tzv. druhou večeři a znovu jsou pro ty nejmenší před tím, než se v půl desáté odeberou spát, pořádány hry. Starší děvčata mají večeřku až ve 23:00.

Aby měly děti ještě větší zábavní vyžití, je pro ně pořádán v polovině týdne bobřík odvahy a několik dnů před odjezdem také karneval, kde se to hemží roztodivnými maskami, které předvádějí nacvičené scénky. Večer je završen diskotékou.

Poslední den tradičně probíhá poděkování personálu za příjemný pobyt a dobré jídlo. Jak jinak by měl vyjádřit pěvecký sbor své díky než zpěvem. Poté se náš pobyt zdokumentuje do kroniky sboru a tím pracovní týden končí.

Každý rok se na letním soustředění seznámíme s přibližně 6 - 8 skladbami různé obtížnosti, které se pak upevňují na zkouškách během následujícího školního roku. Poté se nacvičené písně zařazují do repertoáru sboru. Záleží pak na tom, jak velkou oblibu si ta která skladba získá, jak dlouho se s ní může posluchač shledávat na koncertech. Některé písničky jsou tak oblíbené, že neodmyslitelně patří do repertoáru sboru od jeho založení dodnes.

Od roku 1993, kdy sbor začal jezdit na soustředění na Holešickou tvrz, byla sbormistryně požádána, aby společně se souborem provedla několik písní na schůzi představenstva ZVVZ, která se konala na nedalekém Zvíkově. Sbor zpíval na hradním nádvoří, kde je díky podloubí nádherná akustika. Po přibližně půlhodinovém koncertu se soubor odebral do místního hotelu na malé občerstvení a poté odjel zpět na tvrz pokračovat ve své práci.

Sbor měl také příležitost zazpívat současnému prezidentu Václavu Klausovi, jenž se zúčastnil jedné ze schůzí.

Na tyto schůze jezdil sbor po čtyři roky, dokud neskončilo jejich pořádání.

(příloha č.8)

3.3.5 Pracovní úspěchy a koncerty

3.3.5.1 Zahraniční zájezdy a soutěže

Většina souborů se kromě domácí scény snaží proniknout i do zahraničí. Záleží samozřejmě na stycích sbormistra a na množství peněz, které se podaří shromáždit za tímto účelem. Nejedná se pouze o klasické koncerty, ba naopak. Některé cesty směřují na soutěžní mola, kde se zpěváči pod vedením svých vedoucích snaží obsadit nejvyšší příčky.

I Milevský dětský sbor získal možnost koncertovat v cizích zemích. Vzhledem k režimu to poprvé bylo do zemí bývalého sovětského bloku. Stalo se tak roku 1990. Ačkoli již bylo po Sametové revoluci, přesto se první koncertování odehrálo v běloruském Minsku.

Hned za dva roky po té se sbor vydává na tentokrát soutěžní turné do belgického Neerpeltu, kde získává napoprvé první místo cum laude (s pochvalou). Tím ale vítězná cesta nekončí. Další ceny se jen hrnou. V roce 1994 se koná v pořadí již druhá cesta do Belgie, kde milevský sbor obhájí své prvenství cum laude, jež získal před dvěma lety. **(příloha č.9)**

V září 1994 soubor za odměnu vyráží pouze na "rekreační" zájezd do francouzského Guichen a následující rok v červnu do Almeirimu v Portugalsku. S oběma místy má město Milevsko přátelské vztahy, proto nebylo těžké cesty zprostředkovat. **(příloha č.10, 11)**

Abychom ale nevyšli ze cviku, vymyslela nám paní Maršálková novou zábavu - soutěž ve švédském Oskarshamnu. My jsme se však nezalekli a umístili jsme se opět na nejvyšší příčce před druhými Poláky a třetími svěřenci pana Brabence z Tachova. **(příloha č.12)**

Po tomto úspěchu jsme již další soutěžní klání na delší čas hodili za hlavu a brázdili jsme evropský kontinent pouze "poznávacími" zájezdy, na nichž jsme se občas odreagovali uspořádáním nějakého malého koncertu. Cesty směřovaly do Švýcarska (Münchenbuchsee), Walesu, Dánska, Španělska a opět do Guichenu, Almeirimu a Münchenbuchsee. **(příloha č.13, 14)**

Další soutěž přišla na řadu až po dlouhých šesti letech. Sbor vyrazil na mezinárodní soutěž do irského Sliga. Soutěžilo se celkem ve čtyřech

kategoriích - kategorie hlavní, sakrální hudba, folklórní písně a mladé sbory, v níž Milevsko obsadilo krásné druhé místo.

Zatím posledním úspěchem v soutěžních kláních je stříbrné pásmo z Itálie. Sbory se utkaly ve dvou kategoriích - sakrální hudba a mladé sbory. Milevsko se prezentovalo v první kategorii například skladbami Salve regina nebo Deo gratias a v druhé skladbami Věneček, Hoj, hura hoj nebo Martinů Vynášení smrti.

V roce 2004 se soubor vydal na koncertní turné do Španělska, kde zpíval před četným publikem a ve školním roce 2005/2006 navštívil opět portugalský Almeirim. V letošním roce opět paní sbormistryně plánuje zahraniční zájezd do některé z evropských zemí, ale to mně i dětem zatím zůstalo utajeno.

Vzhledem k tomu, že se Milevský dětský sbor nepohybuje v nejvyšších kruzích této zájmové činnosti, považuji jeho dosažené úspěchy v mezinárodních soutěžích za výborné. Největší zásluhu na tom má samozřejmě sbormistryně Anděla Maršálková, která svým naprostým zaujetím pro věc a touhou vydobít si místo mezi nejlepšími vyburcovala také své svěřence k nezapomenutelným výkonům, jež byly náležitě oceněny. Svou prací vešla nejen ve známost na mezinárodním poli, ale také jí proslavila naše malé jihočeské městečko, které tak získalo v dnešní době velmi moderní partnerské obce, jako např. Münchenbuchsee ve Švýcarsku a francouzský Guichen, kam se Milevský dětský sbor již několikrát podíval.

3.3.5.2 Natáčení záznamů

Každý vedoucí souboru touží zvěčnit svou práci. Paní Maršálkové se to podařilo hned několikrát. Musela však vynaložit spoustu sil, aby vše proběhlo podle nepsaného scénáře. Pro uskutečnění jejího snu bylo potřeba sehnat větší množství sponzorů, kteří by byli ochotni uvolnit vyšší finanční prostředky, dále kontaktovat lidi z nahrávacího studia a sestavit seznam skladeb, které by se měly objevit na hudebním nosiči. Nejtěžším úkolem je však práce se sborem, aby bylo možno vybrané skladby natočit. Úkolem je nejen nacvičit repertoár, ale kromě toho docílit naprosté dokonalosti a jistoty na poli intonačním. Při natáčení jsou totiž patrné i drobné nuance a odchylky od tóniny, v níž je skladba zkomponována. Sbor se proto musí na zkoušky scházet také v jiných dnech

pracovního týdne a dokonce též o víkendech.

Poprvé se natáčelo v roce 1993, kdy vyšla kazeta s tehdejším repertoárem sboru. Objevilo se na ní celkem dvacet skladeb jako například Řemeslníci a Věneček od Zdeňka Lukáše, Ebenovo Podzime, podzime, lidové písně ze všech koutů naší vlasti a další. V samém závěru zazní část Pozdravu Osvobozenému divadlu Jaroslava Ježka. Záznam byl pořízen v českobudějovickém nahrávacím studiu českého rozhlasu. Pochopitelně se vydání neobešlo bez slavnostního křtu 24. února 1994 v milevském kulturním domě. **(příloha č. 15)**

Hned v následujícím roce se opět natáčelo. Tentokrát kazeta a kompaktní disk s písněmi s vánoční tematikou. Nosiče obsahují jak české koledy, tak vánoční písně z celého evropského kontinentu v původních jazycích. Protože se jednalo také o latinské skladby, přesunulo se natáčecí místo z Českých Budějovic do písecké koncertní síně Svatá Trojice. Ani tento produkt Milevského dětského sboru nepřešel bez povšimnutí. Křest obou médií se opět konal v kulturním stánku města Milevska 27. listopadu téhož roku. **(příloha 16, 17)**

V roce 1999 bylo rozhodnuto a dalším natáčením. Tentokrát se celý koncertní sbor sešel o druhém říjnovém víkendu v Domě kultury v Milevsku, kde za pomoci nahrávací techniky a uměleckého vedoucího nahrál profilový kompaktní disk. CD obsahuje všechny oblíbené skladby, jež soubor zpívá řadu let. Opakují se i písně z první kazety, např. Řemeslníci, Věneček, Rorando caeli J. K. Vodňanského. Slavnostního křtu se mimo gratulantů z řad sponzorů zúčastnil zpěvák Petr Kotvald, který se ujal čestné funkce kmotra a zazpíval několik písniček ze svého repertoáru, což publikum ocenilo bouřlivým aplausem. **(příloha č. 18)**

Zatím posledním počinem tohoto druhu je kompaktní disk, natočený ve dnech 28. - 29. března a 20. listopadu 2004. Na disku jsou opět většinou písně s vánoční tematikou. Tentokrát je zde zvěčněn i Milevský ženský a Milevský smíšený sbor, u nichž se v tomto případě jednalo o premiéru.

Na všech albech můžeme vypořadovat pěvecký růst a značný vývoj repertoáru od lehkých lidových dvojhlasých písní po obtížnější čtyřhlasé skladby.

3.3.5.3 Výměnné koncerty

Krom prezentování se v Milevsku koncertuje sbor v okolních i vzdálenějších městech po celé České republice. Zpočátku to bylo pouze v Písku a Táboře, postupně se vyjíždělo např. do Českých Budějovic a Prahy, kde soubor hostoval na adventních koncertech, probíhajících na Staroměstském náměstí a též v budově pražského Hlaholu.

Výše jmenované koncerty proběhly pouze v jednom dni. Od školního roku 1983 – 1984 se začínají provozovat tzv. výměnné koncerty mezi sbory z celé republiky. Většinou probíhaly v rozmezí dvou až třech dní a byly spojeny s návštěvou některého z krásných nebo pamětních míst naší vlasti. Patří sem např. zámek Hluboká, kolonáda a miniatury v Mariánských Lázních nebo Malá pevnost v Terezíně.

Vzhledem k tomu, že sbory z menších měst nemají tak velké množství bohatých sponzorů jako velkoměstské soubory, řeší se tato situace tak, že jsou děti z hostujícího sboru ubytovány u členů souboru domácího. Oba sbory pak vždy společně vystoupí před domácím publikem. Ráno se zpívá na tzv. výchovných koncertech, pořádaných pro děti školou povinné, večer pak pro širokou veřejnost.

Prvními hosty v Milevsku byli zpěváčci z Aše. Od té doby se pravidelně každý rok Milevský dětský sbor navštěvuje s řadou sborů, mezi něž patří například sbor z Příbrami, Hlásek z Litoměřic, Sušice, orlickoústecký Čtyřlístek, zpěváčci Petrklíče z Letohradu, českobudějovická Canzonetta a další. Mimo jiné proběhl výměnný koncert i se souborem Laštovička ze slovenských Nových Zámků. S některými již jmenovanými pěveckými soubory se Milevský dětský sbor „vyměnil“ dokonce několikrát a vznikla spousta pevných přátelských vztahů mezi dětmi i celkově mezi sbory samotnými.

Výčet výměnných koncertů

- 1984 - Aš (**příloha č. 19**)
- 1985 - Ústí nad Orlicí (Čtyřlístek) (**příloha č.20**)
- 1986 - Sušice

- 1987 - Liberec (Mládí) **(příloha č.21)**
- 1988 - Litoměřice (Hlásek) **(příloha č.22)**
- 1989 - Krnov
- 1990 - Jablonec nad Nisou
- 1991 - Ústí nad Orlicí
- 1992 - Praha (Skřivánek)
- 1993 - Nové Zámky/Slovenská republika (Lastovička)
- 1994 - Příbram
- 1995 - Letohrad (Petrklíč)
- 1996 - Ústí nad Orlicí
- 1997- -----
- 1998 - Písek
- 1999 - Litoměřice
- 2000 - Český Krumlov (Brumlíci) **(příloha č.23)**
- 2001 - Písek + Tachov
- 2002 - Praha (Mládí) - v Milevsku
- 2003 - Praha (Mládí)
- 2004 - Letohrad
- 2005 - Ústí nad Orlicí
- 2006 - -----

Z tohoto výčtu lze vypožorovat, s kterými sbory v České republice udržuje Milevský dětský sbor vřelé přátelství, potažmo jak moc si jsou blízcí sbormistři jednotlivých souborů. Díky mnohaletému působení v milevském sboru vím, že pevné přátelství vládne mezi paní Maršálkovou a manželi Novotnými z Ústí nad Orlicí, paní Vávrovou z Litoměřic a vedoucí letohradského sboru, paní Adamcovou. V tomto případě nesmím zapomenout na dirigentku českobudějovické Canzonetty Annu Knotkovou. Ačkoliv nikdy mezi oběma soubory neproběhl klasický třídní výměnný koncert, uspořádal Milevský dětský sbor spolu s Canzonettou několik společných koncertů a několikrát se sešly i na každoročním Chodurově večeru, pořádaném okolo 20. dubna v síni Otakara Jeremiáše v Českých Budějovicích. **(příloha č.24)**

3.3.6 Práce spolupracovníků

Dokud měl sbor okolo pouhých třiceti členů, stačila sbormistryně na učení repertoáru sama. Zpočátku také šlo jen o jednohlasé nebo dvojhlasé písně, což nebylo příliš náročné.

Když se soubor stal výběrovým a repertoár obtížnějším, bylo třeba vzít na pomoc někoho, kdo by byl schopen se sborem nacvičovat některý z hlasů. Prvním spolupracovníkem, potažmo spolupracovnicí byla tehdy ještě Jana Marešová. Já sama jsem ji zažila v prvním ročníku ZUŠ, kdy vyučovala základy hudební nauky. Paní Maršálková s ní ale měla ještě jiné plány. Měla se stát její nástupkyní na sbormistrovském postu. Bohužel se Jana v roce 1990 provdala za pana Válů a spolu s ním odešla do Tachova. Zde se stala pravou rukou tamějšího sbormistra, pana Brabence a v současné době vede jeden z přípravných sborů Tachovského dětského sboru.

Kromě Jany Marešové - Válové jezdily i na soustředění další osoby, které pomáhaly jednak v kuchyni, jednak při odpoledních oddychových aktivitách. Šéfkuchařkou provizorní kuchyně byla paní Hana Němcová. Sama by však vařit pro takto početnou skupinu, jako byl a je Milevský dětský sbor, nezvládla. Proto jí vypomáhala Alena Kolárová a vychovatelka na 1. ZŠ Marie Zvonařová, jež také připravovala odpolední program. Hry pro děti vymýšlela také vedoucí Domu dětí a mládeže v Milevsku Miloslava Pechová a Miroslav Halló. Ten mimo to připravoval tradiční pokarnevalovou diskotéku.

Z řad dospělých nacházíme v kronikách záznamy také o Františku Maršálkovi, manželu paní Maršálkové, paní Pecháčkové, člence ženského a smíšeného sboru a v pozdějších letech též o Anděle Maršálkové mladší.

V posledních patnácti letech fungují jako spolupracovnice paní Hana Ctiborová, učitelka na 1. stupni a hudební výchovy na 1. základní škole a též vedoucí pěveckého souboru této školy, a paní Hana Řežábková, která vyučuje na ZUŠ klavír a příčnou flétnu. Také složila několik skladbiček jak pro sbor, např. vánoční pastorelu Hej, hej, Janku, a také pro malý dětský soubor, který vystupuje na besídkách v ZUŠ nebo na vánočních koncertech v městském kostele, zasvěceném sv. Bartoloměji.

Obě se realizují jednak při dělených zkouškách na soustředění, paní Ctiborová vede zkoušky prvního hlasu, paní Řežábková zkoušky hlasu

druhého, a také převzaly funkci realizátorů oddechového programu v odpoledních hodinách.

Mimo těchto dvou dlouholetých spolupracovnic vypomáhají s nacvičováním nového repertoáru bývalé členky sboru. Nejprve to byly Gabriela Molová a Dorota Kofroňová, též klavíristky souboru. Další spolupracovnicí sboru je Barbora Nedvědová, jež absolvovala plzeňskou konzervatoř a v současné době vyučuje kytaru na ZUŠ a zpívá ve vlastní kapele. Paralelně takto působila nyní již inženýrka ekonomie Marie Knotová a Veronika Palusová, absolventka Pedagogické fakulty Západočeské univerzity v Plzni, obor český jazyk a hudební výchova pro střední školy. Poslední v řadě bývalých členek, jež se angažují jako pomocné síly, jsem já. Tuto funkci vykonávám letos již sedmým rokem. Mým úkolem je ranní rozezpívání, které trvá většinou okolo patnácti minut, dále nacvičování nového repertoáru ve třetím a čtvrtém hlase a též dohlížení na osazenstvo, bydící v chatkovém prostoru, který je v zadní části rekreačního objektu. Musím říci, že plnit všechny výšejiomenované úkoly není zcela jednoduché. Na druhou stranu jsem si vědoma, že tato práce je pro mě vynikající příležitostí na vlastní kůži si vyzkoušet učitelské povolání v praxi.

3.3.7 Klavíristi

Je všeobecně známo, že sbory mohou zpívat a capella, tzn. bez hudebního doprovodu, nebo je jejich produkce doprovázena orchestrem a ve většině případech pouze klavírem.

Během působení Milevského dětského sboru se vystřídala celá řada klavíristů. Někteří s ním spolupracovali jeden školní rok, někteří se zdrželi déle.

V historii prvním klavíristou vůbec byla sama paní Maršálková. Se zvyšující se náročností při vedení sboru bylo třeba najít jiného, aby se sbormistryně mohla věnovat dirigentské činnosti. Proto od byl roku 1977 angažován na místo klavíristy učitel písecké lidové školy umění Jan Rot. Ačkoli vyučoval hře na akordeon, byl velmi zručný, avšak u souboru vydržel pouze jeden jediný rok. Ve funkci jej nahradila učitelka klavíru z Milevska Jitka Musilová, provdaná Mejtová. Se souborem prožila dobré i zlé, v podstatě celé jeho počátky. U sboru setrvala dlouhých jedenáct let až do doby, než se provdala a odstěhovala do nedalekého Tábora.

Další klavíristkou se v roce 1989 stala Alena Grillová (**příloha č.25**), milevská rodačka, velice známá v celé České republice zásluhou toho, že je členkou doprovodné kapely například Heleny Vondráčkové nebo Petra Kotvalda. Mimo jiné odehrála též několik set repríz muzikálů jako je např. Drákula, ... V období jejího působení se při sborových vystoupeních mihlo několik dalších hudebníků, kteří ji zastupovali, když měla Alena představení v Praze. Byl to Miroslav Pšenička, v té době student AMU, obor varhany, jenž doprovázel hlavně při vánočních koncertech v Písku a následně v Milevsku v roce 1992, dále pak Petra Klimešová, učitelka milevské ZUŠ, která od roku 1996 korepetovala trvale celkem tři roky. Dalšími klavíristy byli Josef Hrdý, Dorota Kofroňová. Dorota spolu s Gabrielou Molovou, obě bývalé členky Milevského dětského sboru, se za klavírem střídaly od roku 1994. Po šesti letech sbor opustily nadobro a odešly do Prahy jako studentky AMU, obor klavír. Po nich převzala žezlo další učitelka milevské ZUŠ Jitka Hejdová.

V současné době doprovází milevské zpěvačky opět bývalá členka souboru, mladičká, jednadvacetiletá Veronika Fraňková, studentka ČVÚT v Praze.

4. Závěr

Sbormistryně Anděla Maršálková věnovala práci s dětmi celý svůj dosavadní život, nejprve jako učitelka hudební výchovy na základní škole, pak jako ředitelka základní umělecké školy a v neposlední řadě jako dirigentka.

Díky její aktivitě vznikla v Milevsku významná tělesa - Milevský dětský sbor, Milevský ženský sbor a Milevský smíšený sbor - která reprezentují milevský region v naší vlasti i v zahraničí, kde nejednou dokázala, že také téměř neznámý soubor je díky píli a nadšení schopen se měřit se i špičkovými sbory ze zahraničí a získat vysoká ocenění na mezinárodních soutěžích. Dokázala pro svoji práci nadchnout dvě generace zpěvaček a zpěváků. Není proto zvláštností, že v dětském sboru zpívali sourozenci nebo maminky současných členek.

Moje diplomová práce se zabývá historií vzniku sborového zpěvu v Čechách od prvních zpěváckých spolků, jako byla Cecilská jednota, přes založení pražského Hlaholu, Pěveckého sdružení moravských učitelů až po zakládání dětských sborů.

Soustředila jsem se na popis organizace sboru, jeho techniku, na úspěchy v soutěžích a celkovou práci souboru. Zajímala jsem se o spolupracovníky sbormistryně, kteří jí vydatně pomáhají při řízení souboru a nacvičování nového repertoáru, a snažila jsem se popsat jednotlivá období činnosti sboru. Pokusila jsem se též získat informace o práci Milevského ženského a smíšeného sboru, v jejichž historii hraje osobnost Anděly Maršálkové také významnou roli.

Práce zachycuje aktivitu paní Anděly Maršálkové, která do Milevska přišla v roce 1972. Za třicet pět let činnosti uskutečnila velkou část svých snů a pro sborový zpěv vykonala mnoho práce, za což si zaslouží velké ocenění.

5. Použitá literatura

VALOVÝ, Evžen: Historie sborového zpěvu v Čechách a na Moravě, Univerzita
Jana E. Purkyně, Brno 1972

LÝSEK, František: Hudební aktivita mládeže, Státní pedagogické nakladatelství,
Praha, 1963

INTERNETOVÉ STRÁNKY: [www. kuhnvdetskysbor.cz](http://www.kuhnvdetskysbor.cz)

www.pribramcity.cz

www.kantilena.cz

www.detskesbory.cz

www.jitro.cz

www.milevsko.cz

KRONIKA MILEVSKÉHO DĚTSKÉHO SBORU I - IV
PROGRAMY KONCERTŮ